

הגשת דוח בנק ישראל לשנת 2023

פרופסור אמיר ירון
נגיד בנק ישראל

מרץ 2024

תוכן עניינים

מצב המשק ערב המלחמה

01

השפעת המלחמה על המשק

02

המדיניות המוניטרית

03

המדיניות הפיסקלית

04

אתגרי הכלכלה הישראלית

05

אתגרי הכלכלה הישראלית

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

המדיניות הפיסקלית

☐ ☐ ☐ ☐

המדיניות המוניטרית

☐ ☐ ☐ ☐

השפעת המלחמה על המשק

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

מצב המשק ערב המלחמה

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

מצב המשק ערב המלחמה

01

- השנים 2021-2022 היו שנים של צמיחה מואצת של המשק הישראלי.
- טרם המלחמה המשק אופיין ב"נחיתה רכה". השווקים הפיננסיים הציגו ביצועי חסר לאור השינויים במערכת המשפט.
- המשק נכנס למלחמה עם תנאי בסיס טובים: צמיחה גבוהה יחסית, שוק עבודה הדוק, יחס חוב תוצר נמוך ויתרות מט"ח גבוהות.

אתגרי הכלכלה הישראלית

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

המדיניות הפיסקלית

☐ ☐ ☐ ☐

המדיניות המוניטרית

☐ ☐ ☐ ☐

השפעת המלחמה על המשק

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

מצב המשק ערב המלחמה

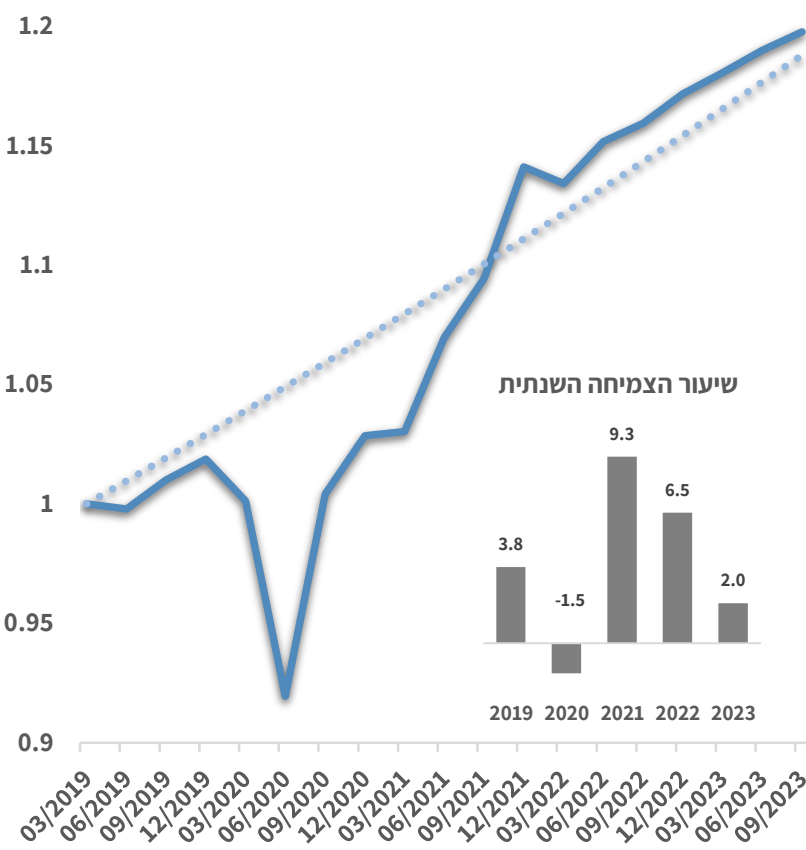
☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☒

ערב המלחמה התוצר היה גבוה מהמגמה, שוק העבודה היה הדוק ויחס החוב לתוצר ירד

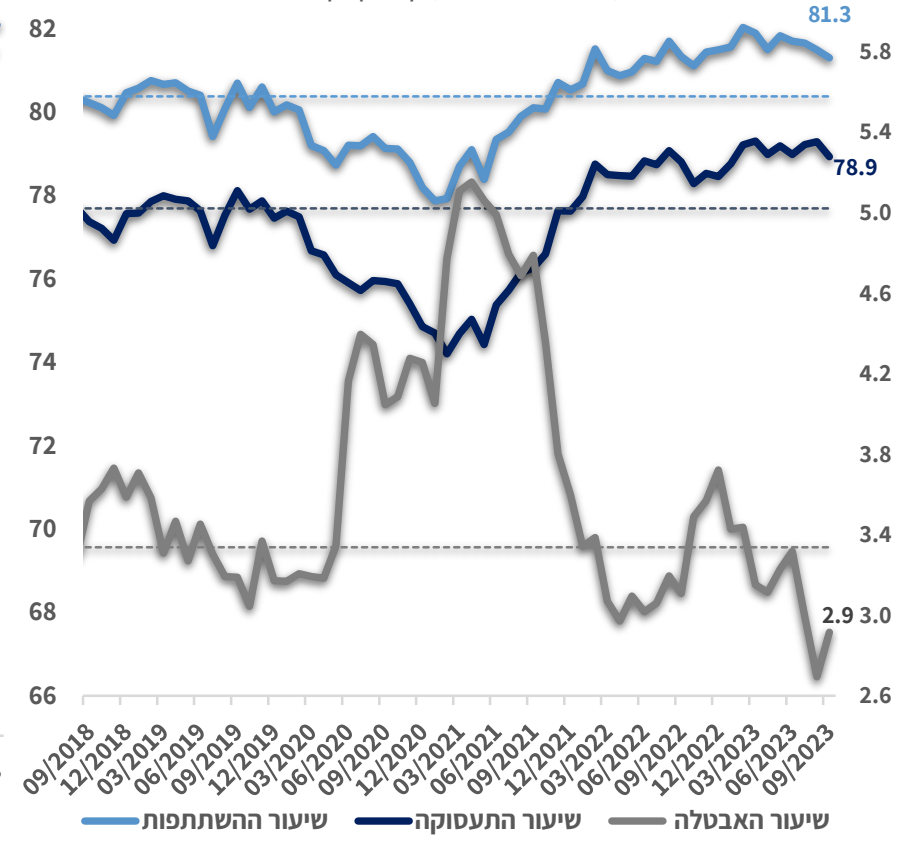
תוצר מקומי גולמי ביחס למגמה

רבעוני, מחירים קבועים, מיליוני ש"ח, מדד: ינואר 2019=1

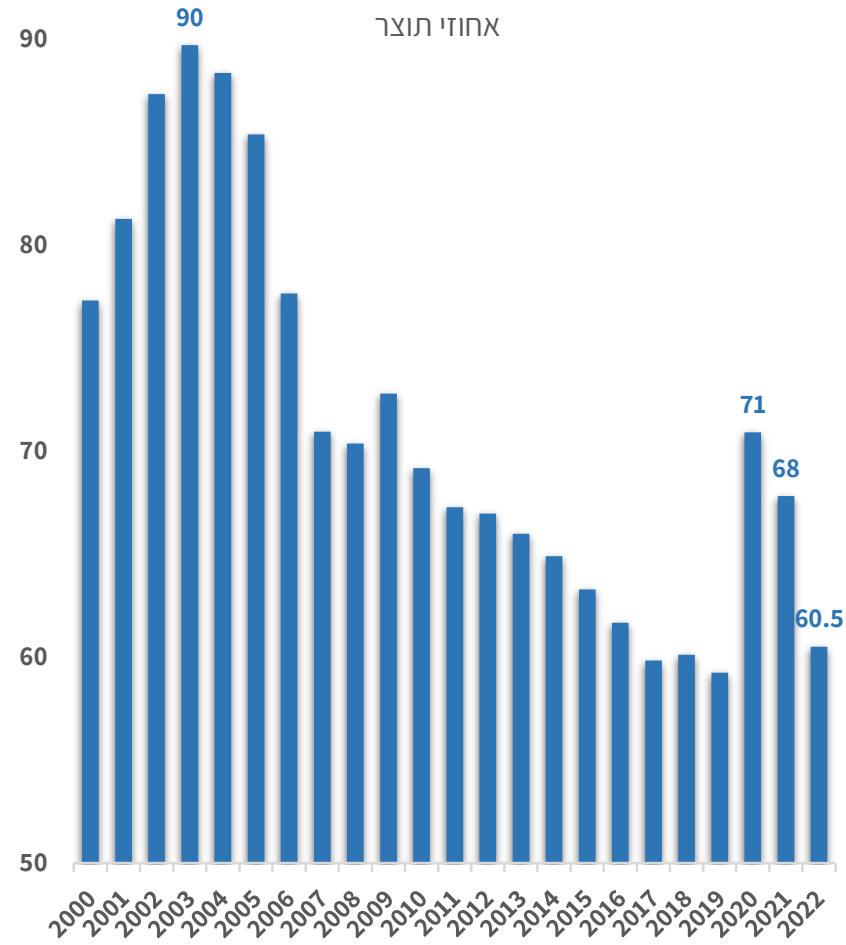
שיעור התעסוקה, שיעור האבטלה והשתתפות

גילאי 25-64, מנוכה עונתיות, קו מקווקו: ממוצע 2019

החוב הציבורי ברוטו

אחוזי תוצר

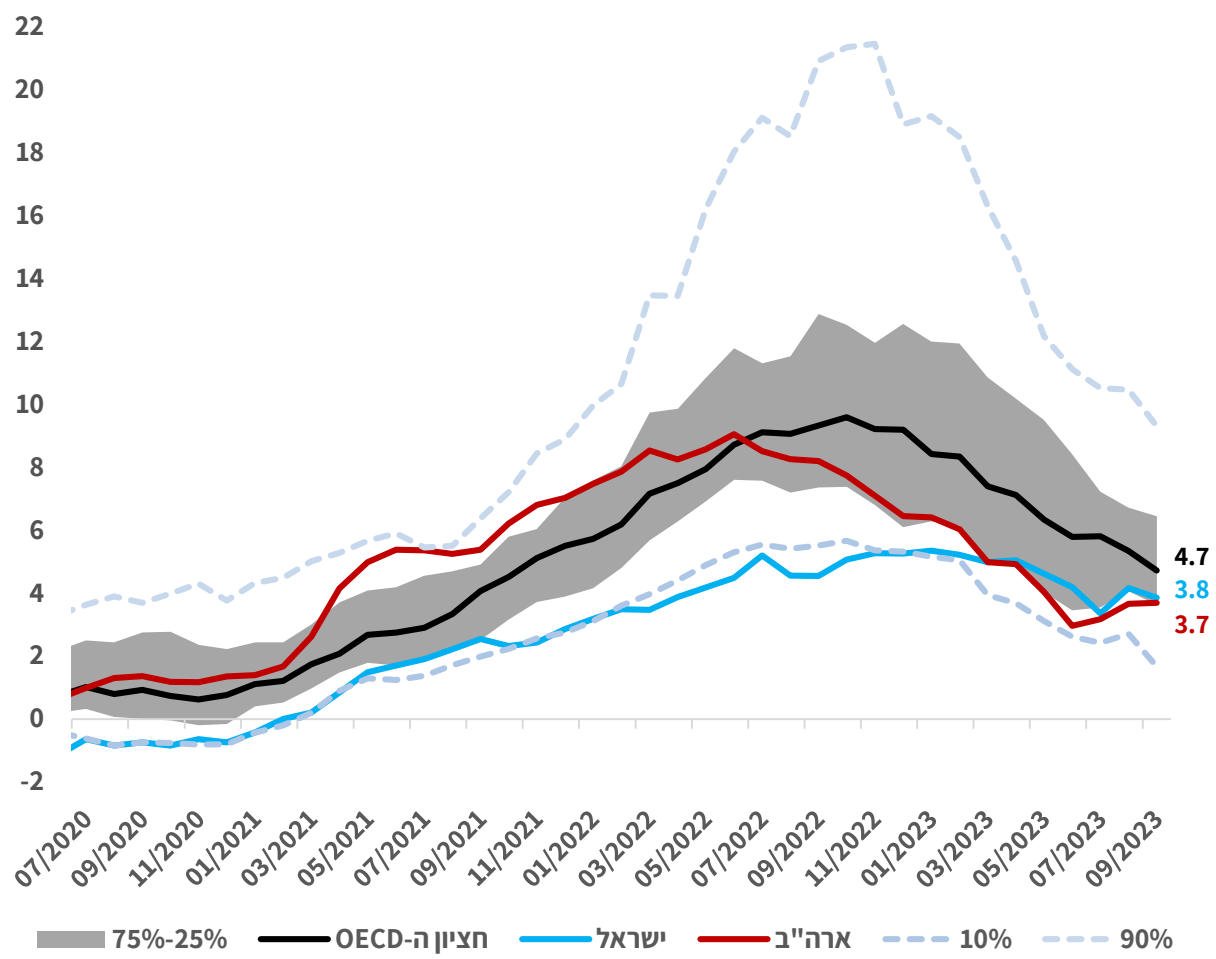

מקור: הלמ"ס ועיבודי בנק ישראל

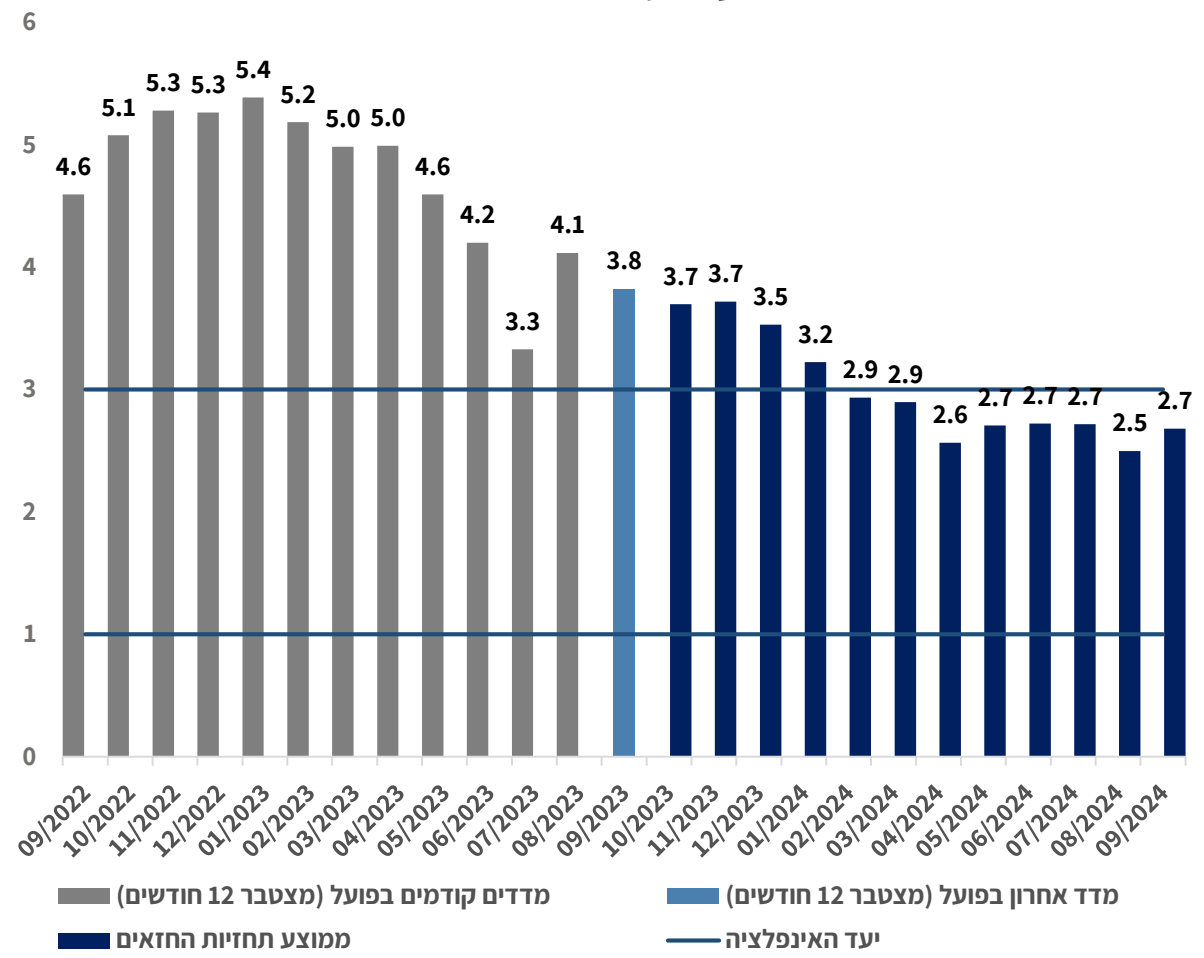

ערב המלחמה האינפלציה התמתנה, והציפיות היו להמשך התמתנות

שיעור האינפלציה בישראל ומדינות נבחרות

האינפלציה ב-12 חודשים - מדדים בפועל והתפתחותה הצפויה לפי הערכות חזאים

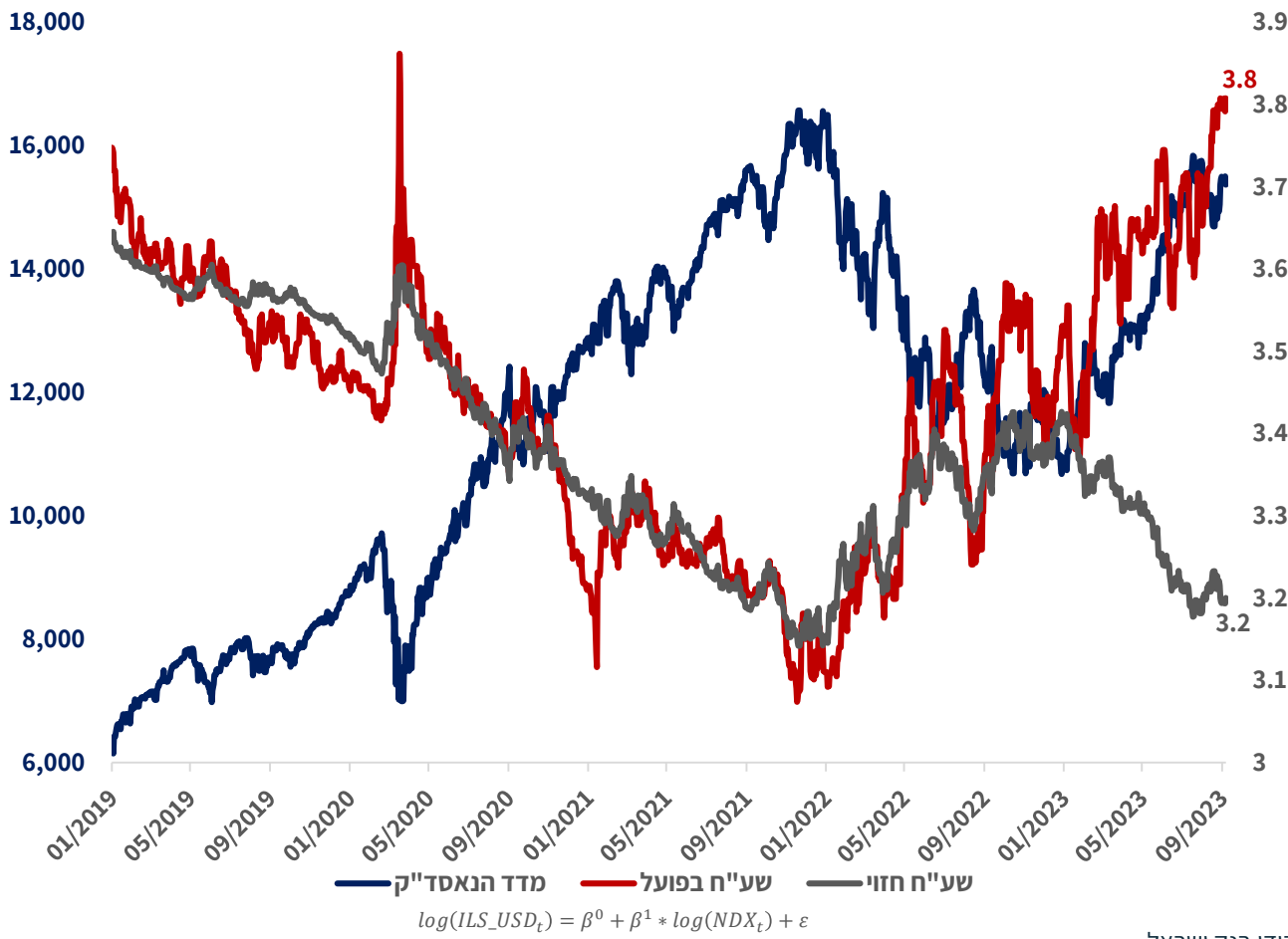

מקור: OECD, הלמ"ס ועיבודי בנק ישראל

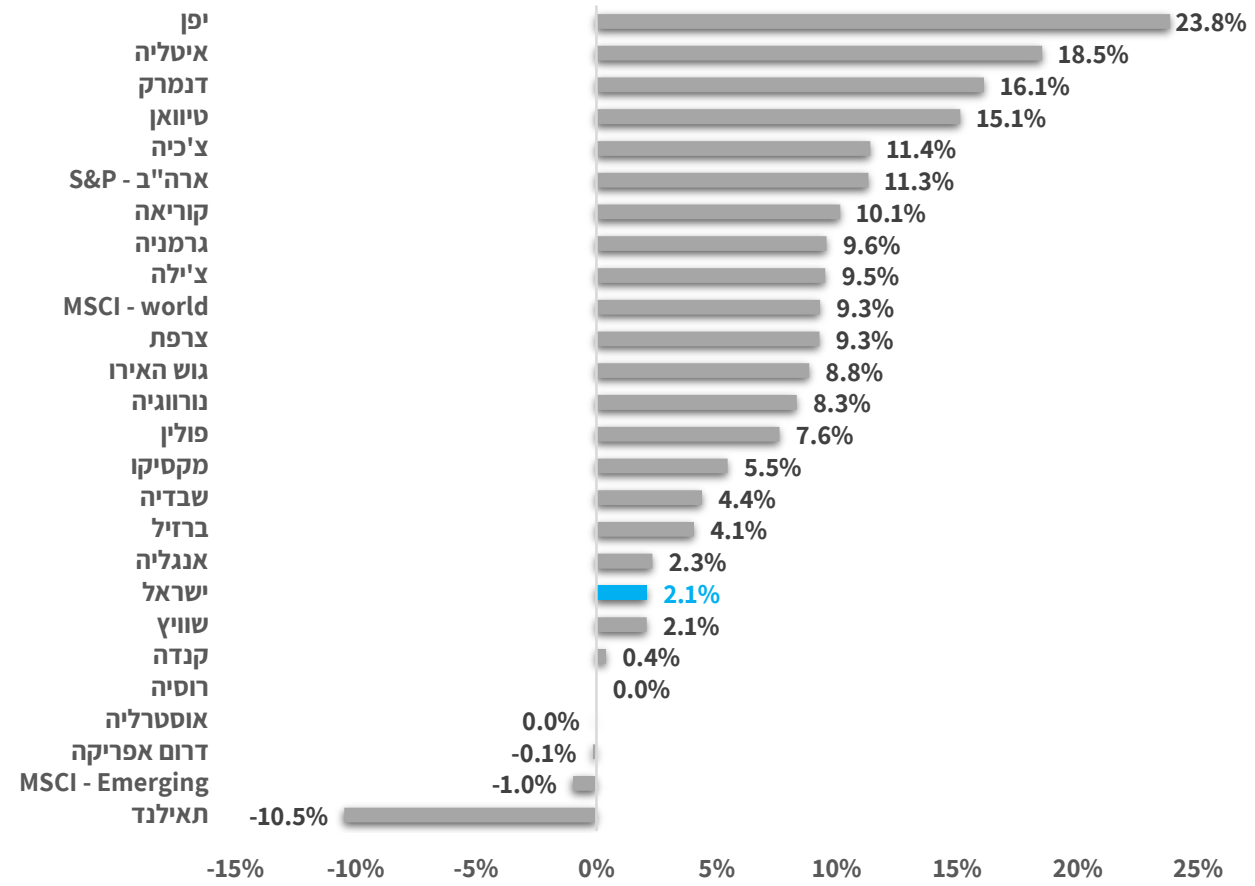

ערב המלחמה אי הוודאות נוכח שינויי החקיקה בנוגע למערכת המשפט לוותה בביצועי חסר בשווקים הפיננסיים

מדד הנאסד"ק, שער החליפין, ושע"ח הנאמד מרגרסיה של שער החליפין על הנאסד"ק

ביצועי מניות בהשוואה עולמית במונחי מטבע מקומי - 2023
1.1.23-1.10.23

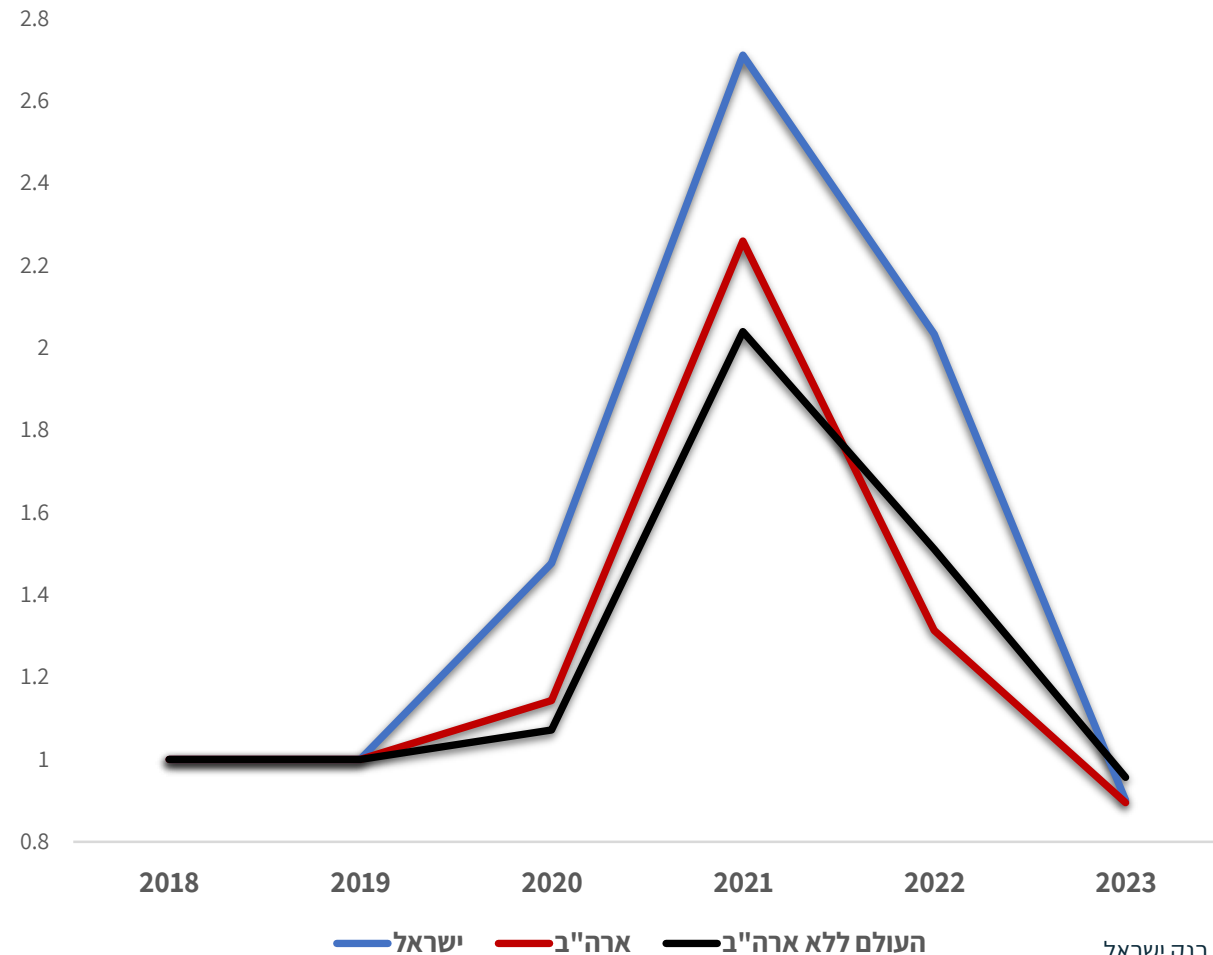

מקור: הלמ"ס ועיבודי בנק ישראל

למגזר ההייטק תרומה נרחבת לכלכלה. הירידה בהיקף הגיוסים ב-2023 חדה יותר בישראל משאר העולם

היקף גיוסי ההון

מדד, 2018=1, מקור: Pitchbook

מקור: הלמ"ס, IVC ועיבודי בנק ישראל

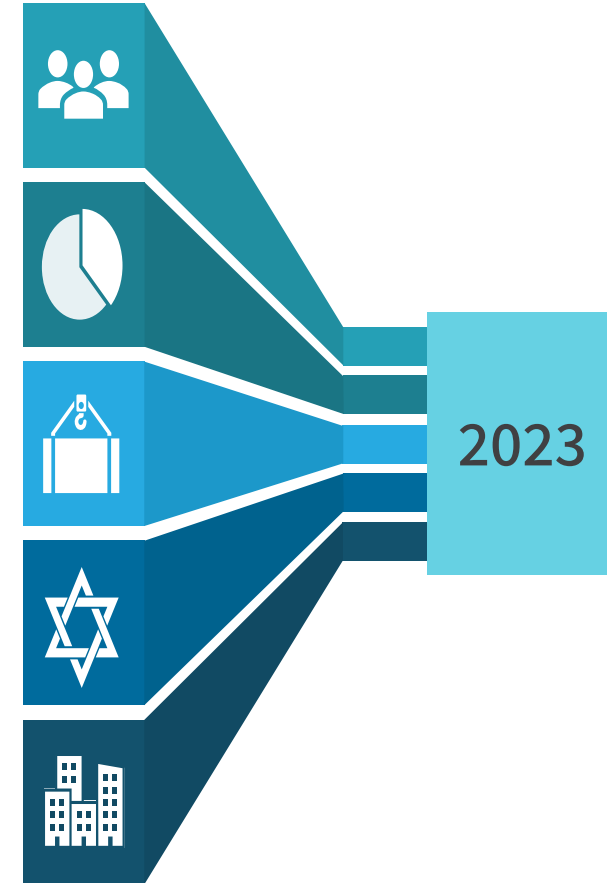
16% מהשכירים במגזר העסקי עובדים בהייטק

כ- $\frac{1}{3}$ מההכנסות ממסי הכנסה מעבודה של שכירים*

58% מהיצוא של ישראל מיוחס לחברות הייטק

18% מהתמ"ג בישראל מיוצר ע"י חברות הייטק

מעל 40% מצמיחת התוצר העסקי בשנים האחרונות מיוחסת לסקטור ההיי-טק

*בשנת 2021. מקור: ניתוח משותף של בנק ישראל, הכלכלן הראשי ורשות החדשנות

אתגרי הכלכלה הישראלית

המדיניות הפיסקלית

המדיניות המוניטרית

השפעת המלחמה על המשק

מצב המשק ערב המלחמה

השפעת המלחמה על המשק

02

- פגיעתה של המלחמה בכלכלה ניכרה במישורים רבים.
- בעקבות המלחמה התוצר התכווץ, האבטלה עלתה, השווקים הפיננסיים ירדו והפעילות בענף הדיור נפגעה.
- בחודשים האחרונים ניכרת התאוששות.

אתגרי הכלכלה הישראלית

המדיניות הפיסקלית

המדיניות המוניטרית

השפעת המלחמה על המשק

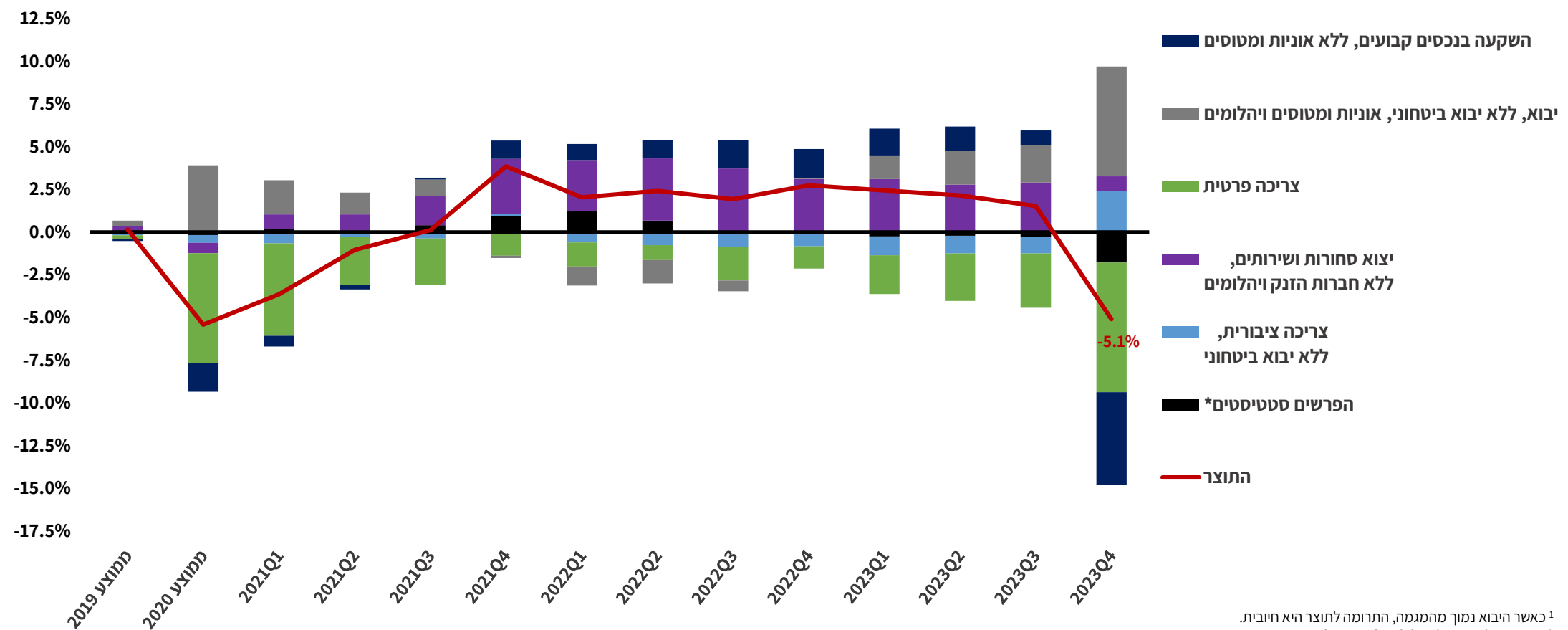
מצב המשק ערב המלחמה

המלחמה הובילה לירידה חדה בתוצר, בעיקר בעקבות פגיעה בצריכה ובהשקעה

שיעור הסטייה של רמת התמ"ג ממגמת טרום משבר הקורונה (ב-%) והתרומה החשבונאית של השימושים העיקריים והיבוא¹
שנתי 2019-2020, רבעוני 2021-2023, מנוכה עונתיות, 0 = רמה לפי מגמת טרום המשבר

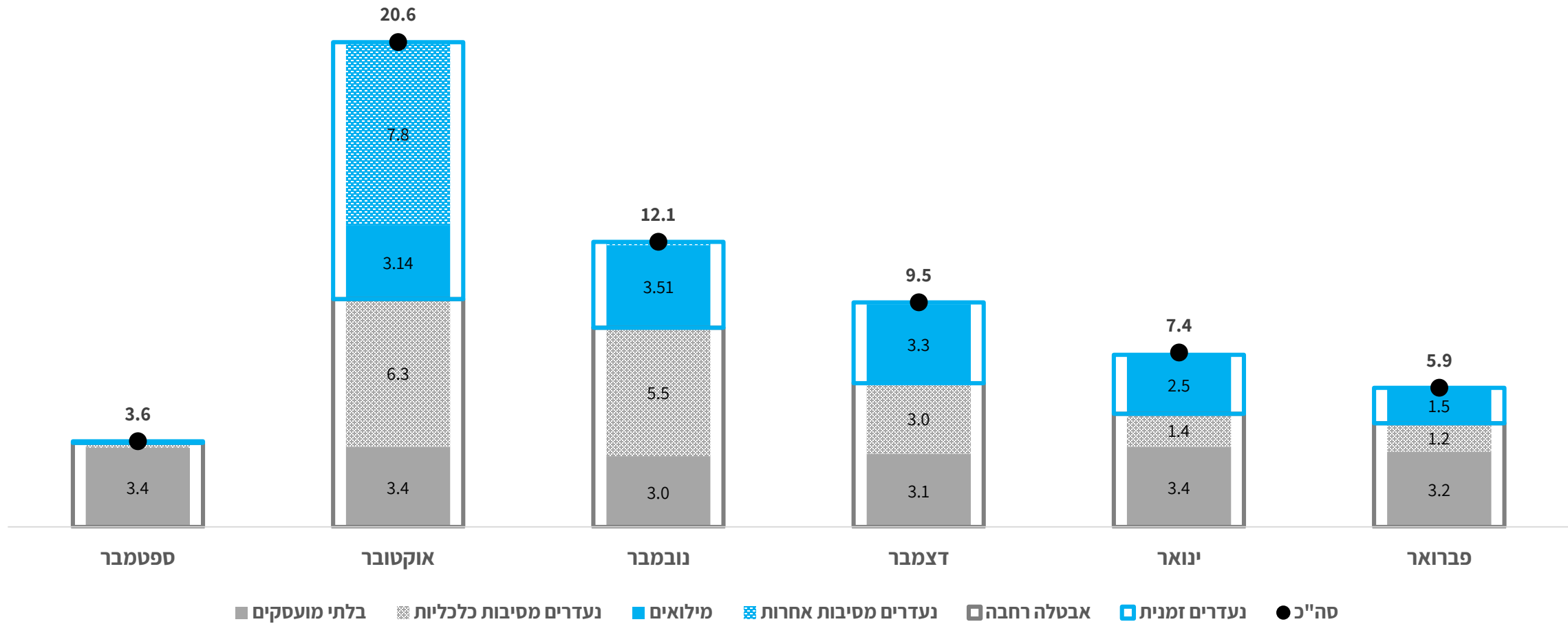
מקור: הלמ"ס, ועיבודי בנק ישראל

¹ כאשר היבוא נמוך מהמגמה, התרומה לתוצר היא חיובית.
* התאמות לרכיבים לא כלולים ולחיבור של נתונים מנוכי עונתיות עם עונתיות שונה.

המלחמה הובילה לעלייה חדה באבטלה הרחבה, שהתמתנה לאורך השנה

שיעור האבטלה והנעדרים ממקום העבודה

■ בלתי מועסקים ■ נעדרים מסיבות כלכליות ■ מילואים ■ נעדרים מסיבות אחרות ■ אבטלה רחבה ■ נעדרים זמנית ● סה"כ

מקור: הלמ"ס, ועיבודי בנק ישראל

אתגרי הכלכלה הישראלית
☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

המדיניות הפיסקלית
☐ ☐ ☐ ☐

המדיניות המוניטרית
☐ ☐ ☐ ☐

השפעת המלחמה על המשק
☐ ☐ ☐ ☐ ☒ ☐ ☐

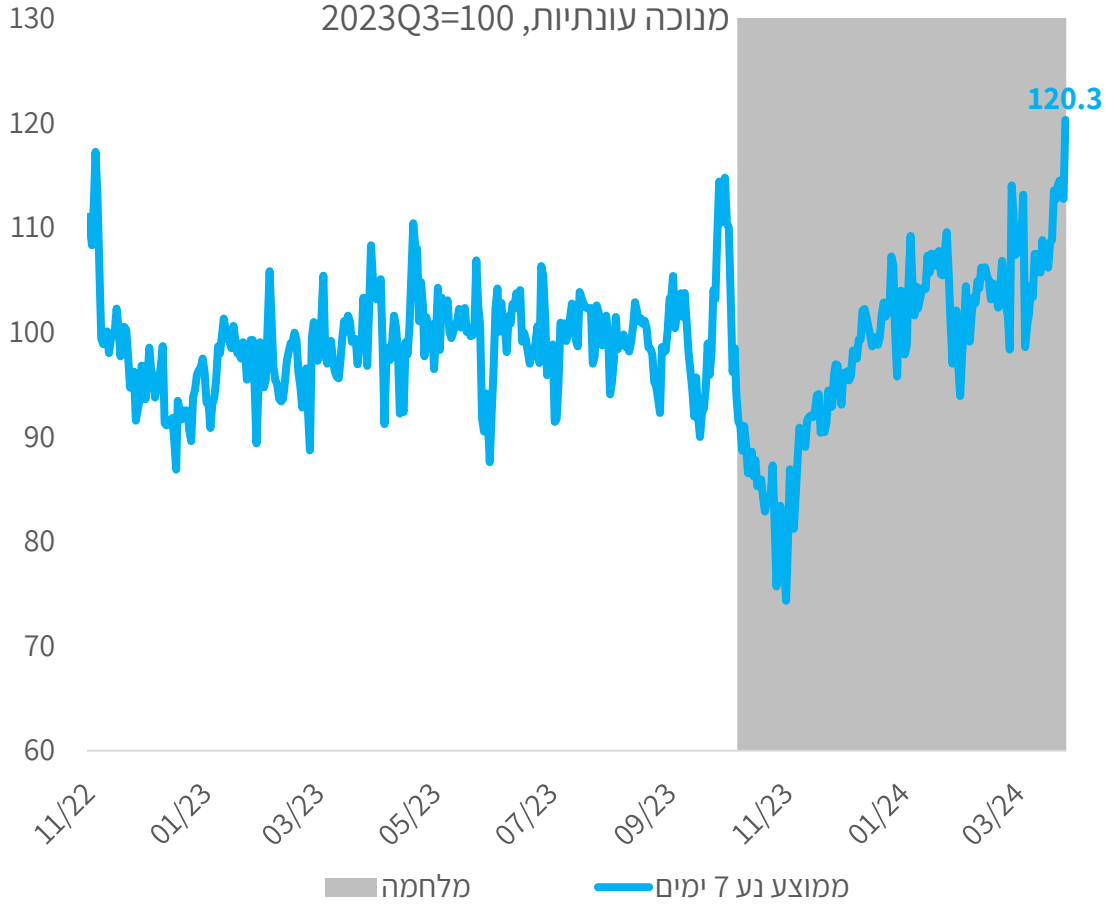
מצב המשק ערב המלחמה
☐ ☐ ☐ ☐ ☐

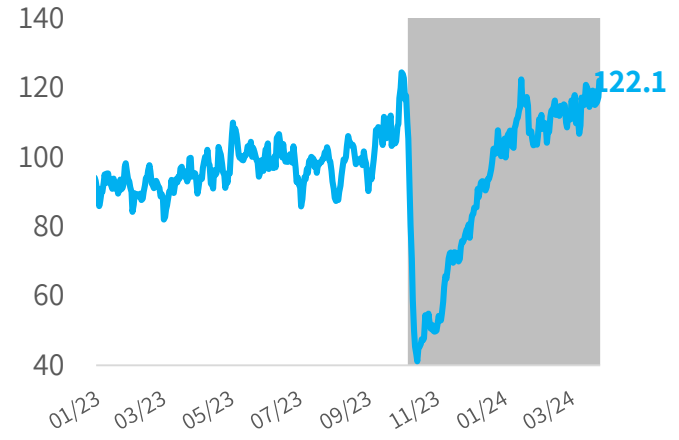
הצריכה הפרטית ירדה בחדות בעקבות המלחמה, והתאוששה בהמשך השנה

סך ההוצאה בכרטיסי אשראי

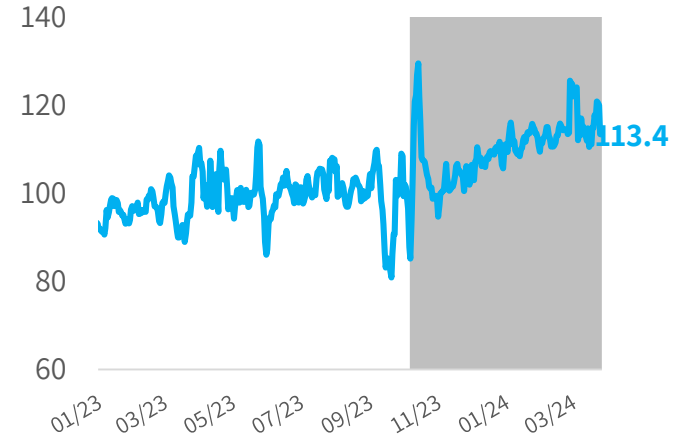
מנוכה עונתיות, 2023Q3=100

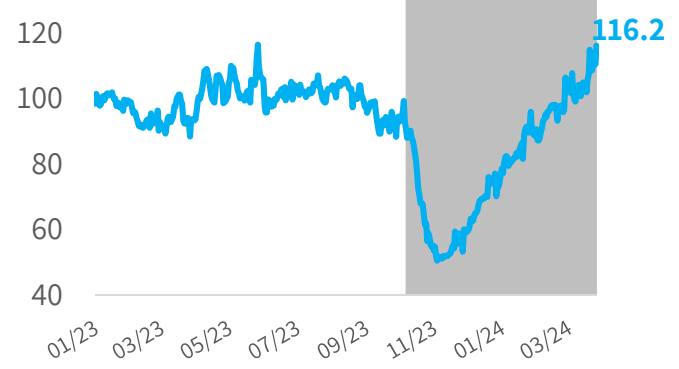
חינוך ופנאי (2.9%)

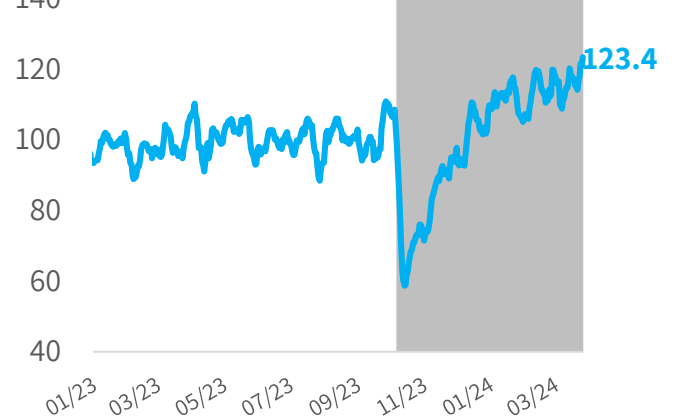
רשתות מזון (16%)

טיסות, בתי מלון והשכרת רכב (5.7%)

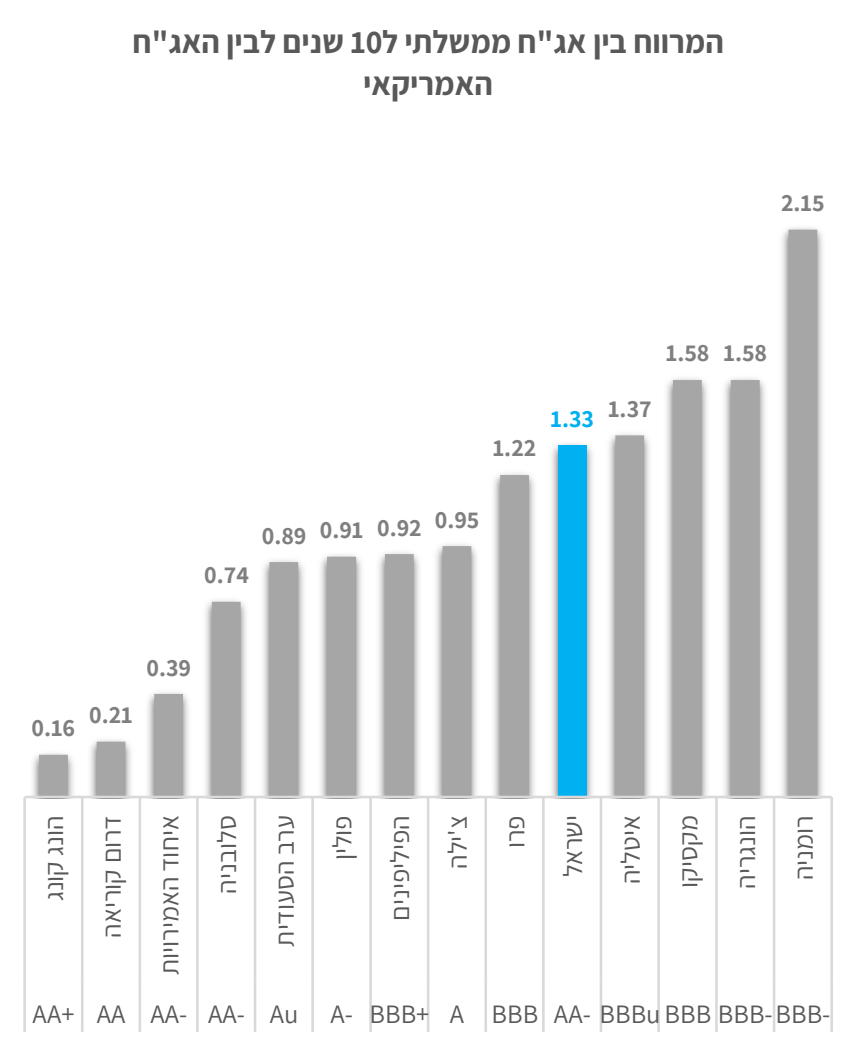
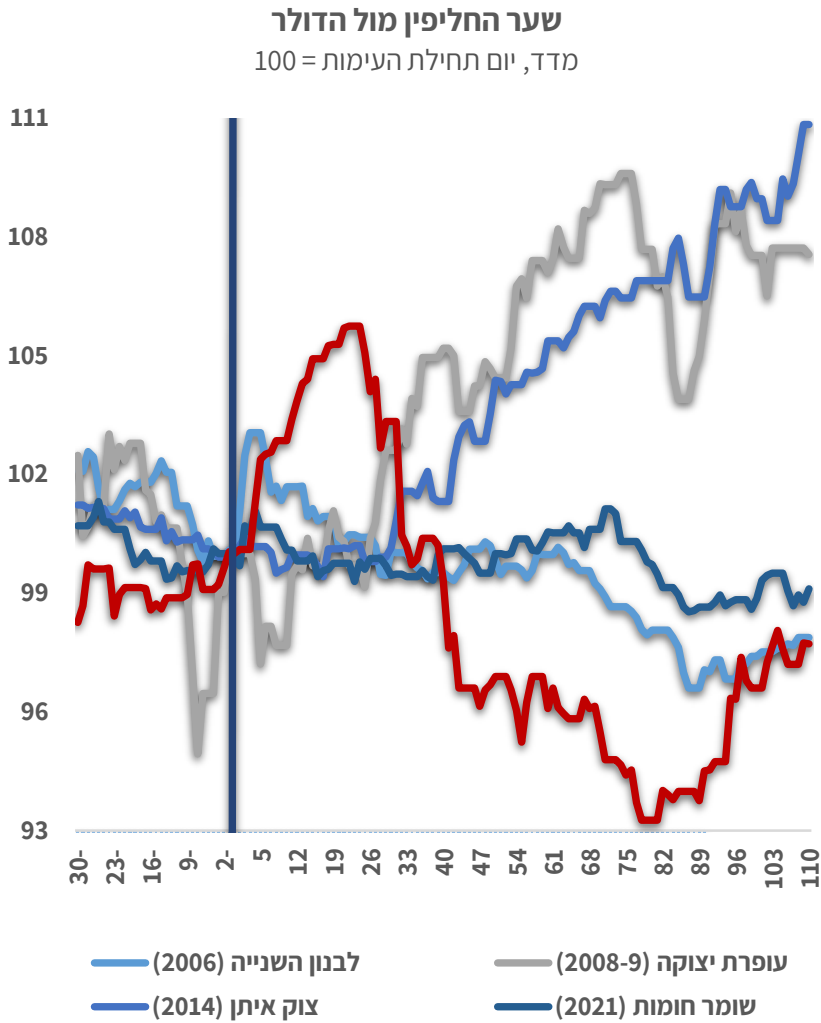
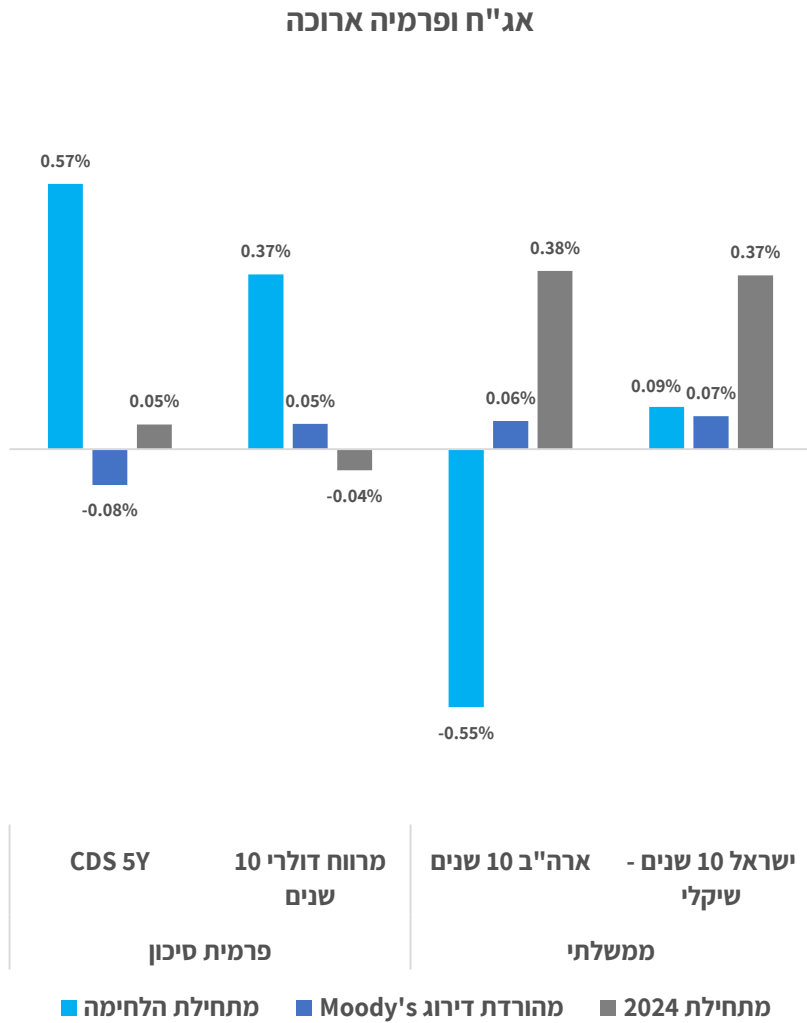
מסעדות (5.3%)

מקור: שב"א, ועיבודי בנק ישראל

המלחמה הובילה לעלייה בפרמיית הסיכון של המדינה

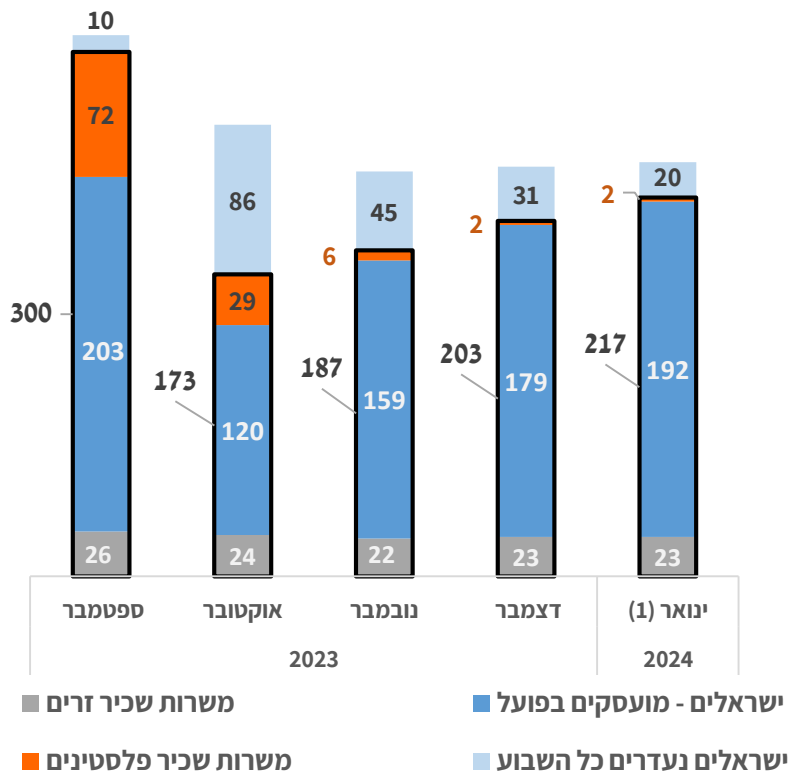

מקור: עיבודי בנק ישראל לנתוני BLOOMBERG

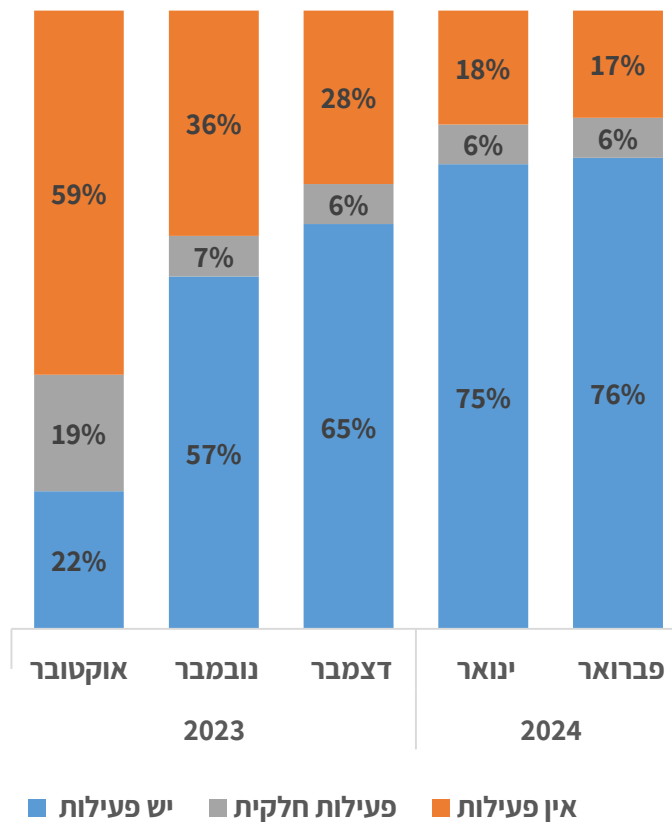
לאחר התמתנות במחירי הדיור בתחילת השנה, המלחמה הובילה לפגיעה בענף הבנייה שהתבטאה בעליית מחירים

ענף הבניה - שינוי בתעסוקה מדווחת

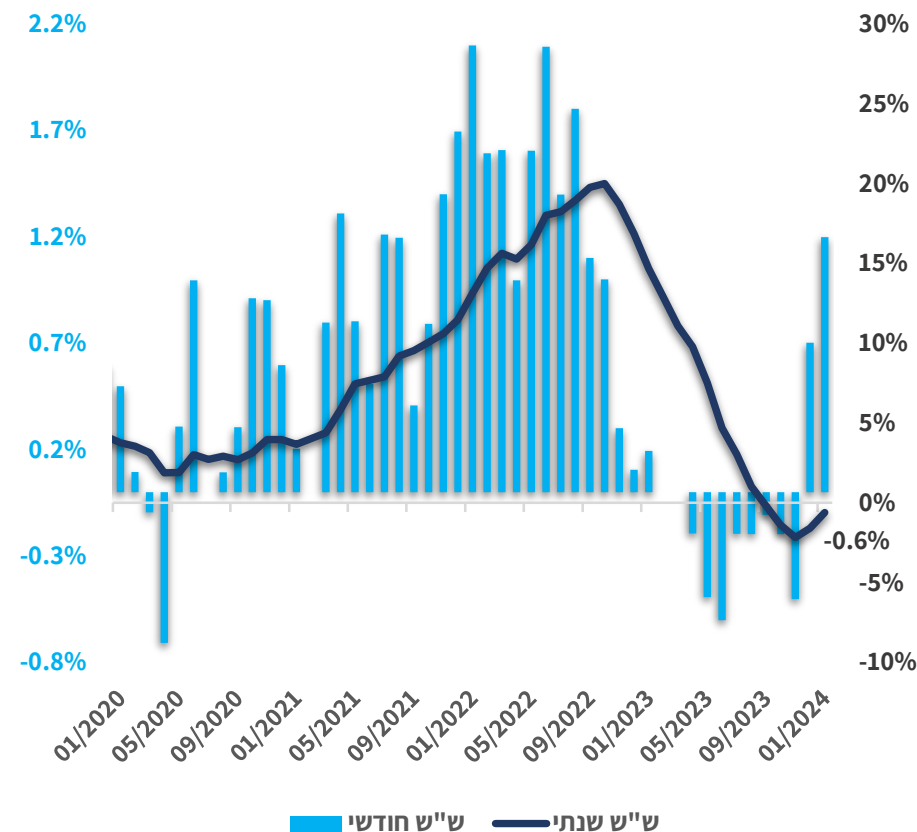
אתרי בניה לפי מצב הפעילות

במונחי יחידות דיור

מחירי הדיירות

כחול (ציר שמאלי): ש"ש חודשי, כתום (ציר ימני): ש"ש שנתי, ינואר 2021 = 100

מקור: הלמ"ס, ועיבודי בנק ישראל

אתגרי הכלכלה הישראלית

המדיניות הפיסקלית

המדיניות המוניטרית

השפעת המלחמה על המשק

מצב המשק ערב המלחמה

תחזית חטיבת המחקר מינואר 2024

2025	2024	2023	
5%	2%	2%	צמיחת התוצר
2%	2.4%	3.3%	אינפלציה ¹
3.2%	5.3%	4.5%	שיעור האבטלה הרחבה ²
	3.75/4%		ריבית ¹

1. ממוצע הרבעון הרביעי
2. ממוצע שנתי

המדיניות המונית

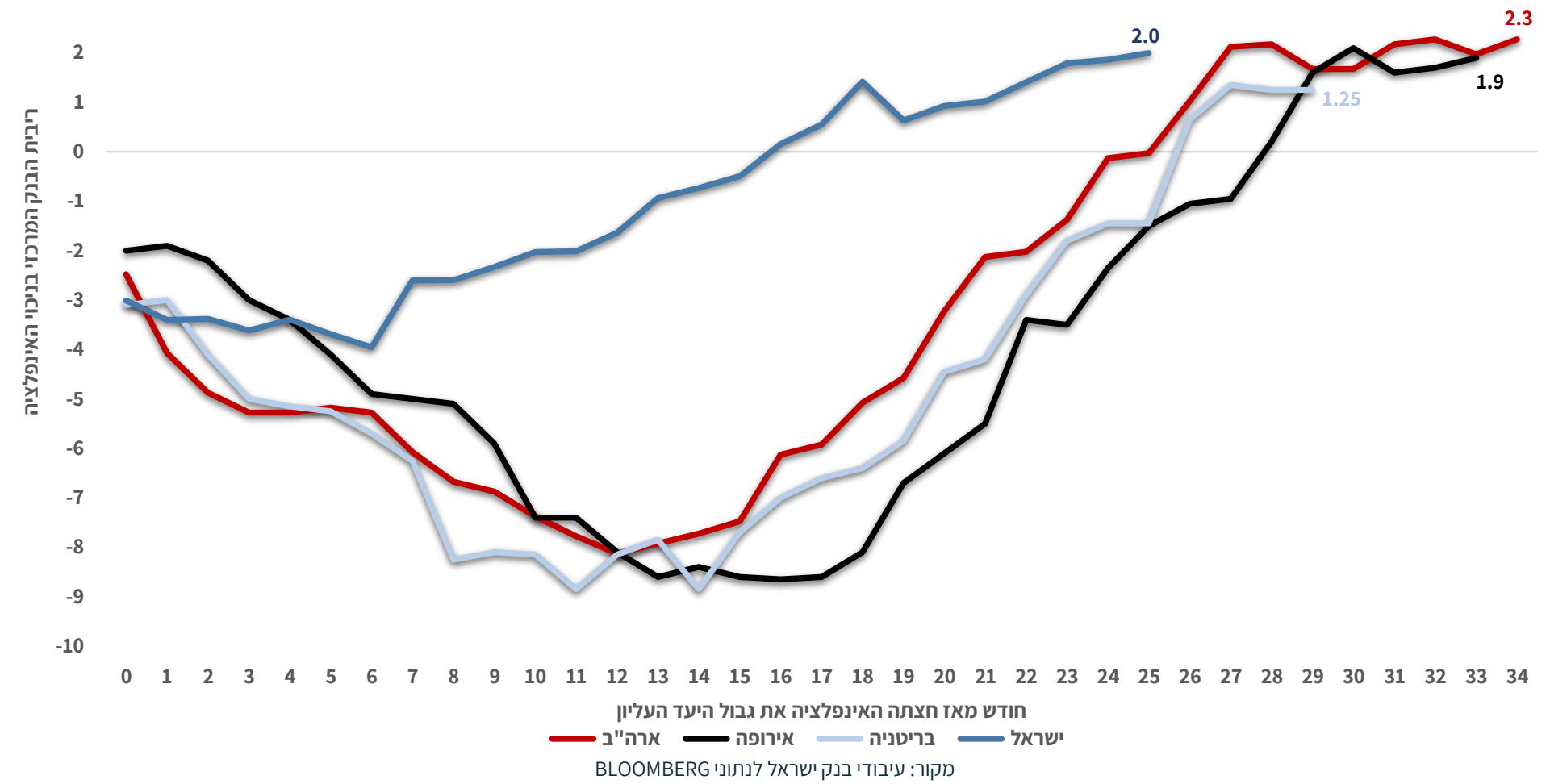
03

- המדיניות המונית המרסנת של בנק ישראל הובילה לירידת האינפלציה.
- עם פרוץ המלחמה פעל בנק ישראל לייצוב השווקים ולשמירת היציבות הפיננסית.

תגובת בנק ישראל הייתה מהמהירות והחדות ביחס לעולם

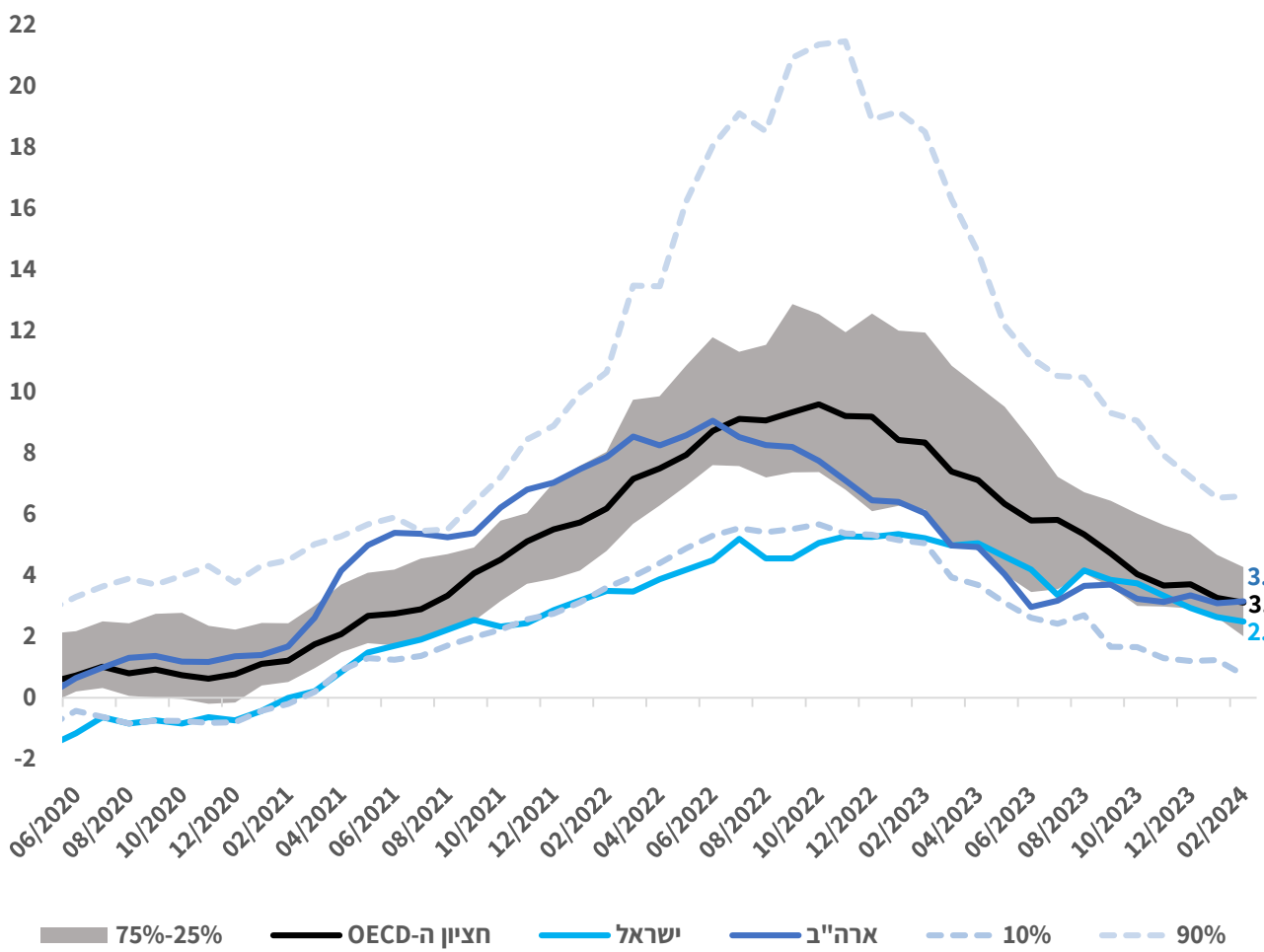
ריבית הבנק המרכזי בניכוי האינפלציה, ביחס לחריגת האינפלציה מיעדה

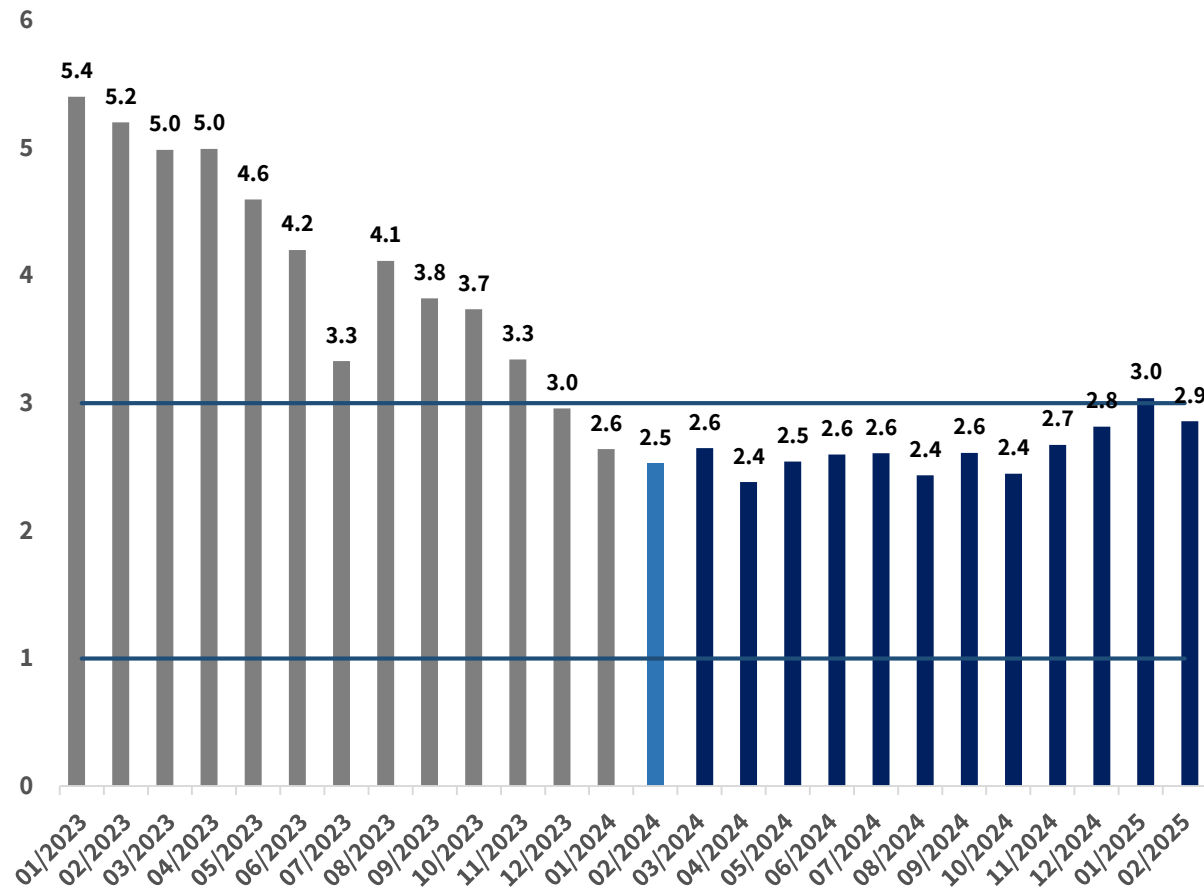

כיום, האינפלציה והציפיות נמצאות בתוך טווח היעד של בנק ישראל

שיעור האינפלציה בישראל ומדינות נבחרות

האינפלציה ב-12 חודשים - מדדים בפועל והתפתחות הצפויה לפי הערכות חזאים

מקור: OECD, הלמ"ס ועיבודי בנק ישראל

אתגרי הכלכלה הישראלית

המדיניות הפיסקלית

המדיניות המוניטרית

השפעת המלחמה על המשק

מצב המשק ערב המלחמה

בנק ישראל הפעיל מספר כלים לייצוב השווקים

יעוץ כלכלי לממשלה

- ✓ פרסום תחזית מאקרו כלכלית
- ✓ לפעילות המשק לאור המלחמה.
- ✓ ניתוחים והערכות כלכליות של
- הפעילות הכלכלית של ענפים שונים
- במשק.
- ✓ עבודה רציפה מול משרדי הממשלה
- הרלוונטיים בדרג הנגיד והשר והדרגים
- המקצועיים המקבילים.

בנקאות, אשראי ותשלומים

- ✓ מתווה מוסכם לדחיית תשלומים וביטול/דחיית עמלות.
- ✓ תוכנית הקלת תנאי אשראי לעסקים קטנים בהיקף של
- עד 10 מיליארדי ש"ח.
- ✓ הקלות בדיווחי אשראי.
- ✓ הקלות בהגבלה על חשבון בנק.
- ✓ הנחייה שאיפשרה מעבר לשירותי בנקאות מרחוק
- ומסניפים של בנקים אחרים.
- ✓ טיפול בשימוש לרעה בכרטיסי אשראי של נפגעי המצב
- הביטחוני.

מדיניות מוניטרית ויציבות פיננסית

- ✓ תכנית מכירת מט"ח עד 30 מיליארד \$
- ✓ עסקאות SWAP עד 15 מיליארד \$.
- ✓ הפעלת מנגנון עסקאות ריפו למוסדיים וקרנות
- נאמנות כנגד אג"ח ממשלה.
- ✓ הפעלת מנגנון עסקאות ריפו למוסדיים וקרנות
- נאמנות כנגד אג"ח קונצרניות.
- ✓ תכנית להקלת תנאי אשראי לעסקים קטנים
- וזעירים בהיקף של עד 10 מיליארד ש.
- ✓ הפחתת הריבית ב- 0.25% מ- 4.75% ל- 4.5%.

המדיניות הפיסקלית

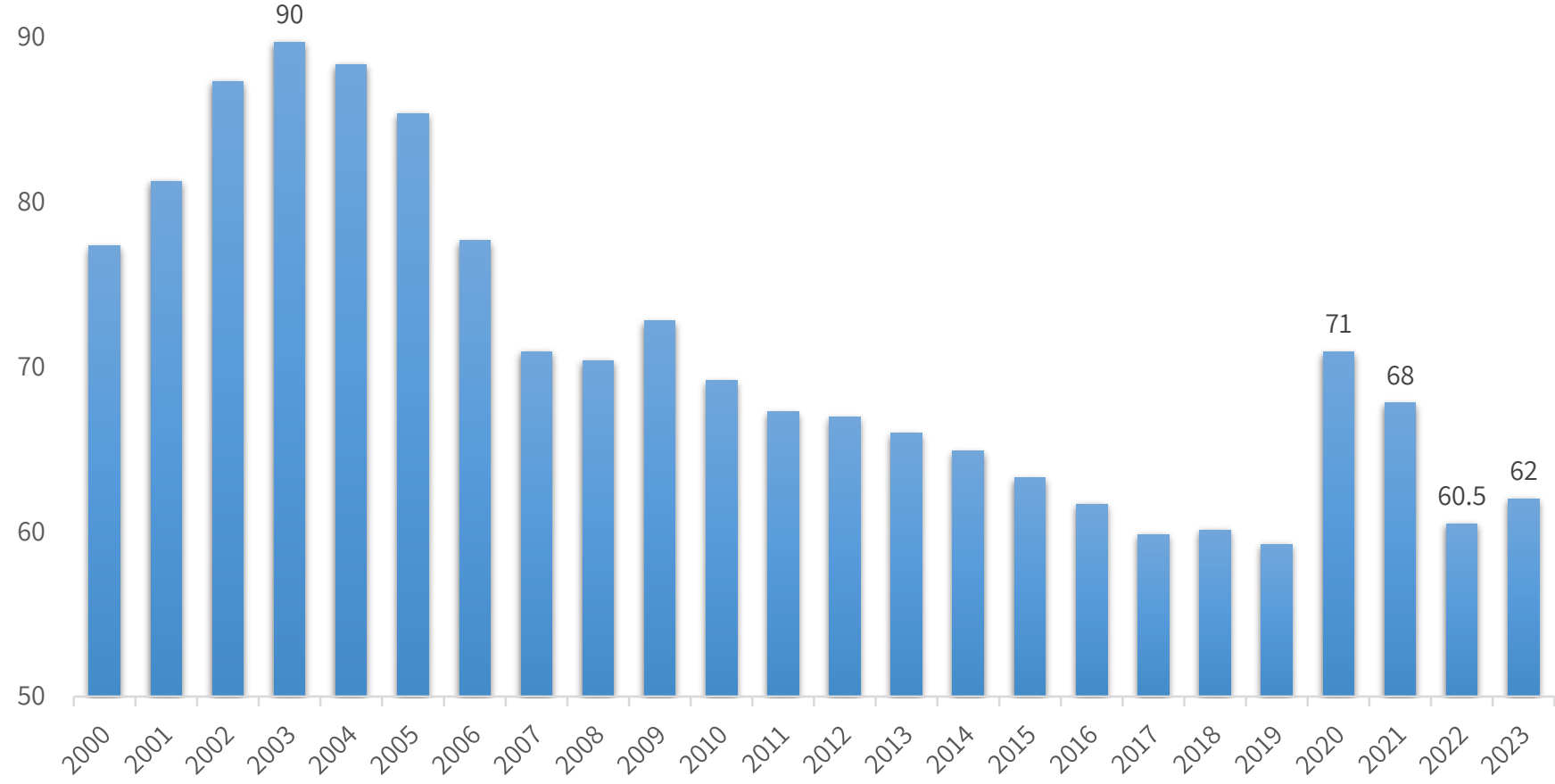
04

- המדיניות הפיסקלית שננקטה בשנת 2023 סייעה לייצב את הסביבה המקרו-כלכלית: לפני המלחמה הופעלה מדיניות א-מחזורית, ובמהלך המלחמה מדיניות מרחיבה.
- תקציב 2024 כולל התאמות פיסקליות למול הגידול בהוצאות המתמידות כתוצאה מהמלחמה.
- התרומה של רכיבי התקציב לצמיחה ארוכת הטווח הייתה מוגבלת.

בעשרים השנים האחרונות יחס החוב לתוצר ירד בהתמדה. לאחר עלייה בעקבות הקורונה, היחס שב לרדת, ועלה שוב בעקבות המלחמה

החוב הציבורי ברוטו
אחוזי תוצר

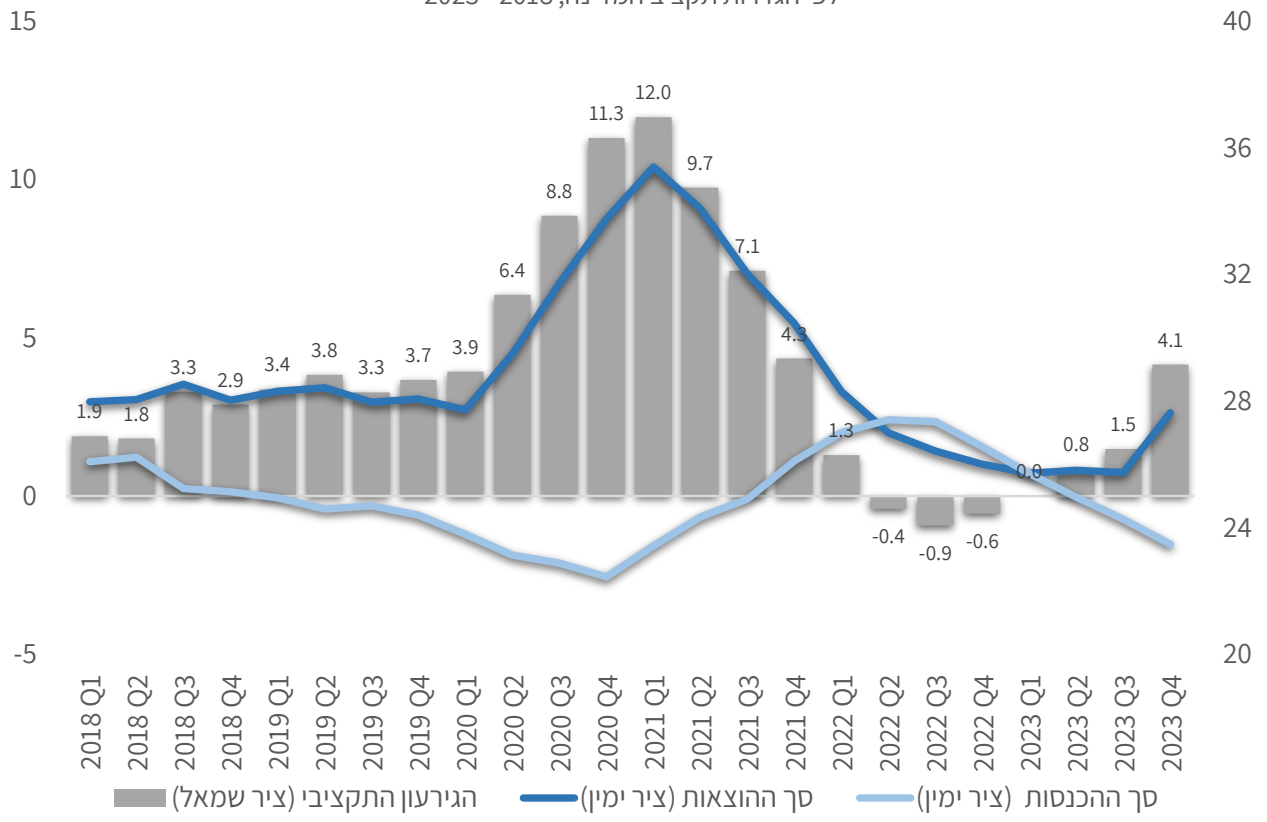
מקור: הלמ"ס ועיבודי בנק ישראל

העלייה בגירעון ב-2023 נבעה מירידה בהכנסות – בעיקר דעיכת ההכנסות החריגות ב-2022 - ומגידול חד בהוצאות, שנבע בעיקר מהוצאות המלחמה

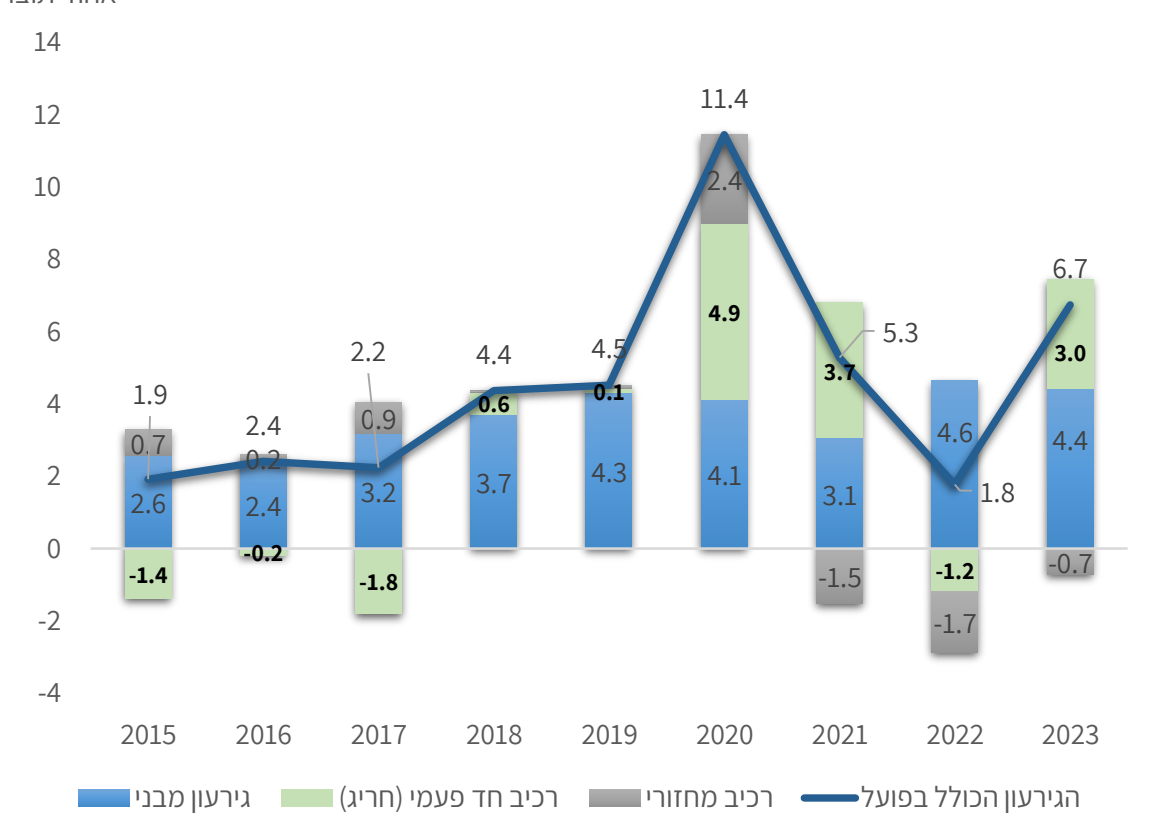
ההכנסות, ההוצאות והגירעון המצטבר בארבעת הרבעים האחרונים

לפי הגדרות תקציב המדינה, 2023 - 2018

רכיבי הגירעון הכולל של הממשלה הרחבה

אחוזי תוצר

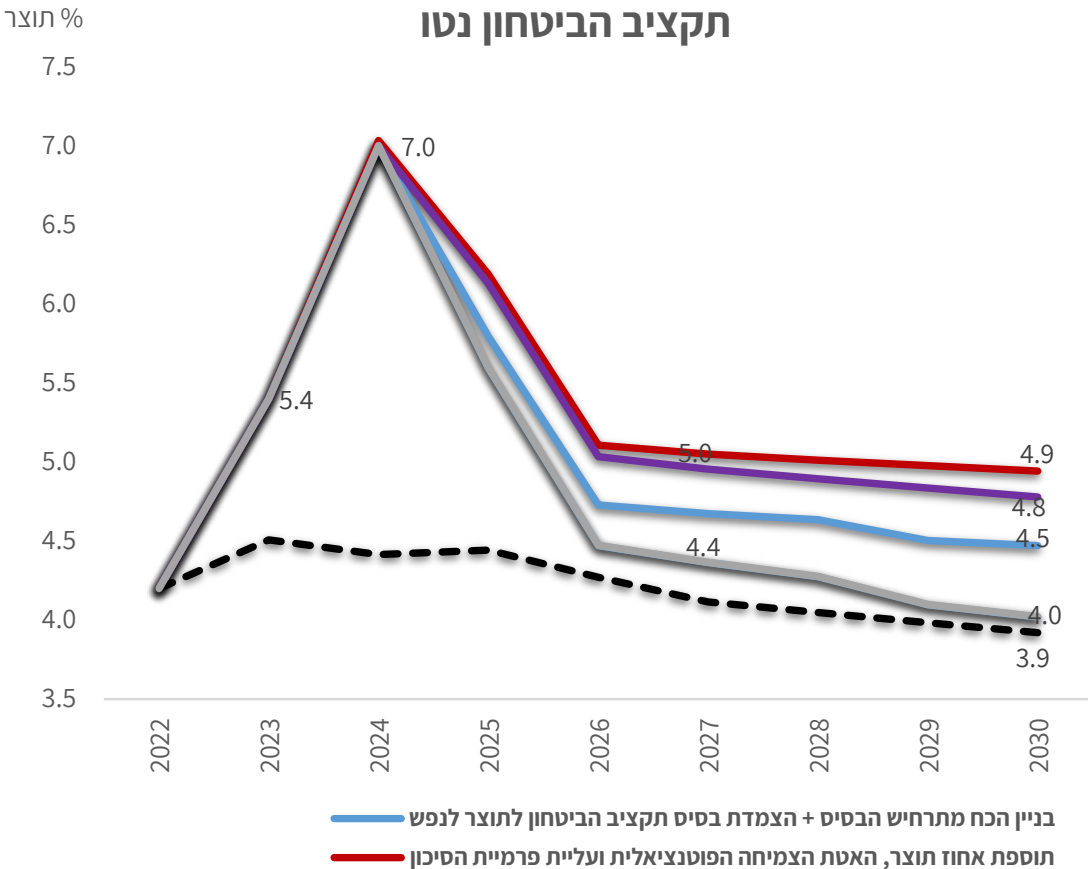
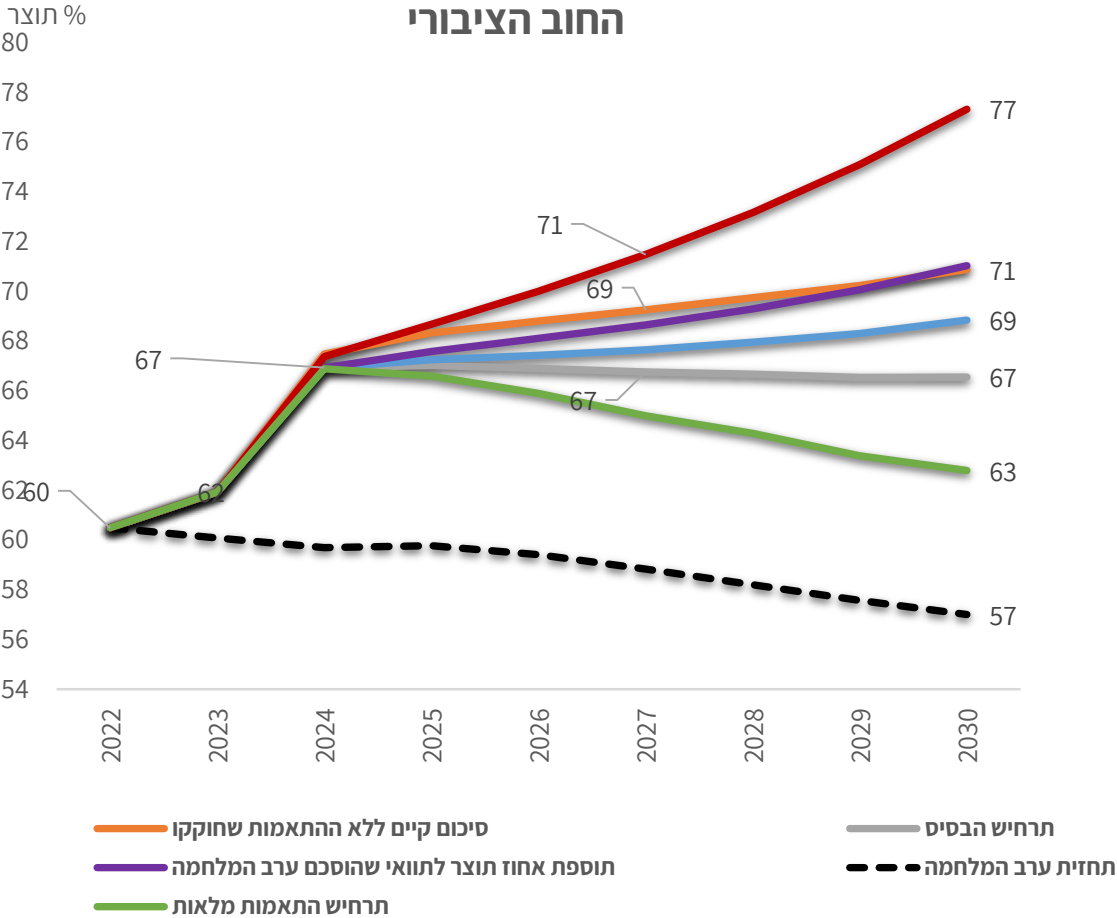

מקור: הלמ"ס ועיבודי בנק ישראל

הממשלה הרחבה מורכבת מהממשלה עצמה, מהמוסד לביטוח לאומי, הרשויות המקומיות, המלכ"רים ששיקרו הכנסות מהממשלה, מהמוסדות הלאומיים/פעילותה נמדדת בהתאם להגדרות החשבונאות הלאומית

עלייה גדולה מדי בתקציב הביטחון, ללא התאמות, עלולה לגרום ליחס החוב לתוצר להתבדר

להתפתחות תקציב הביטחון השפעת מאקרו: ראוי להקים ועדה שתמפה את צורכי הביטחון ותגבש תכנית תקציבית ארוכת טווח.

האתגרים לפתחה של הכלכלה הישראלית

05

- אתגרי היסוד של המשק נותרו: פריון עבודה נמוך, פערים במיומנויות בסיס והשקעה נמוכה בתשתיות.
- שיעורי התעסוקה של נשים ערביות וגברים חרדים נמוכים במיוחד.
- ההתפתחות הטכנולוגית המואצת, ובפרט הבינה המלאכותית, מדגישות חשיבות מיומנויות הבסיס של כלל האוכלוסיות.

אתגרי הכלכלה הישראלית

המדיניות הפיסקלית

המדיניות המוניטרית

השפעת המלחמה על המשק

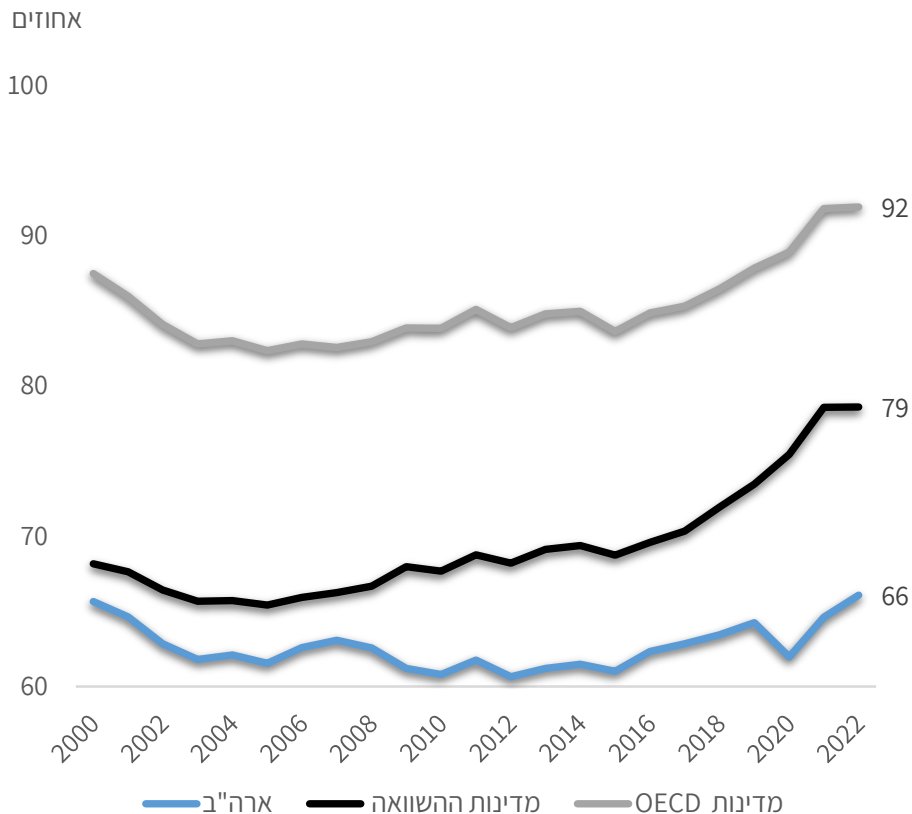
מצב המשק ערב המלחמה

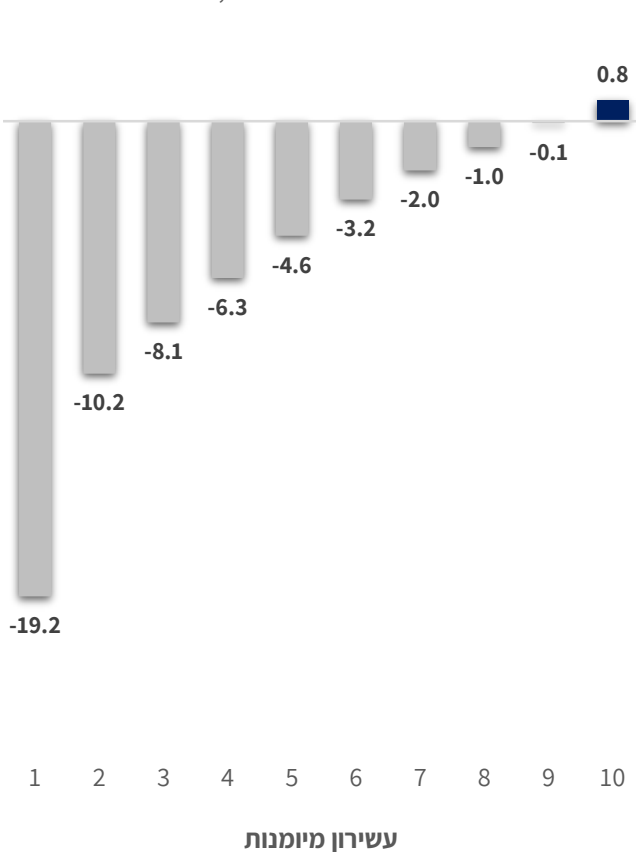

פריון העבודה בישראל נמוך בהשוואה למדינות מפותחות, מה שנובע מפערים במיומנויות היסוד, והון ציבורי נמוך

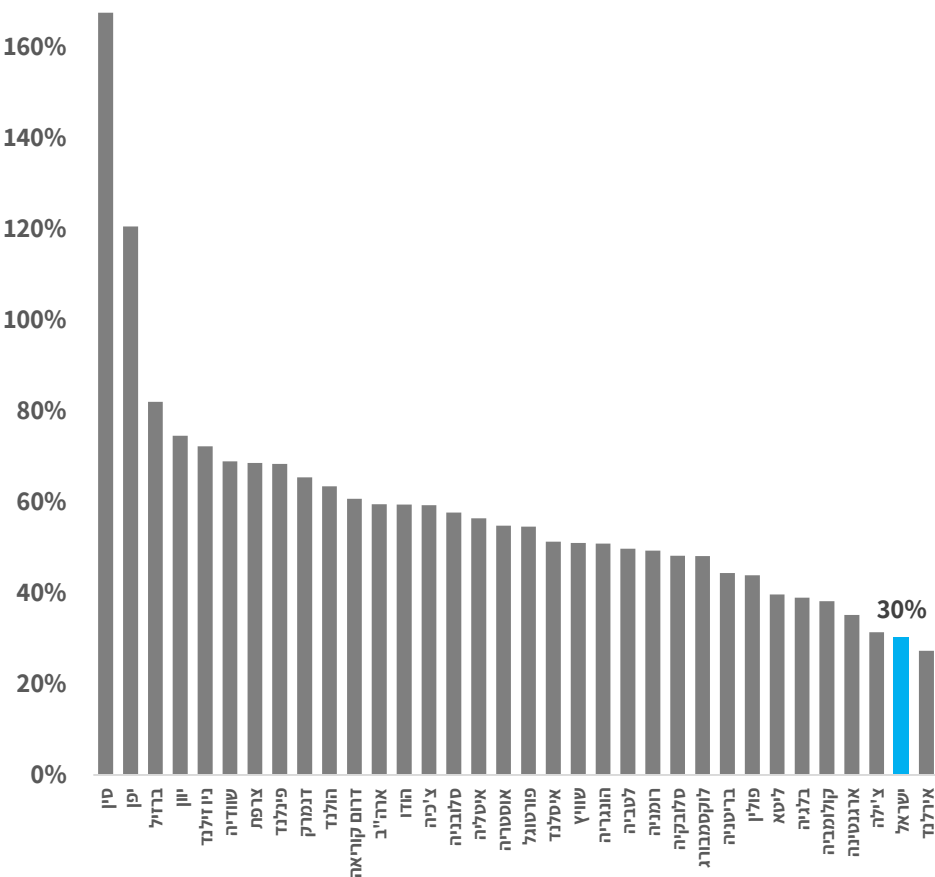
התפתחות יחס התוצר לעובד של ישראל מול מדינות נבחרות
(התוצר לעובד במחירים PPP ו-2022 קבועים לשנת 2022)

פער במיומנויות העבודה
בין ישראל למדינות ה-OECD
לפי עשירוני מיומנויות, 2015

מלאי ההון הציבורי, באחוזי תוצר
2019

מקור: OECD, IMF ה"מ"ס ועיבודי בנק ישראל

אתגרי הכלכלה הישראלית

המדיניות הפיסקלית

המדיניות המוניטרית

השפעת המלחמה על המשק

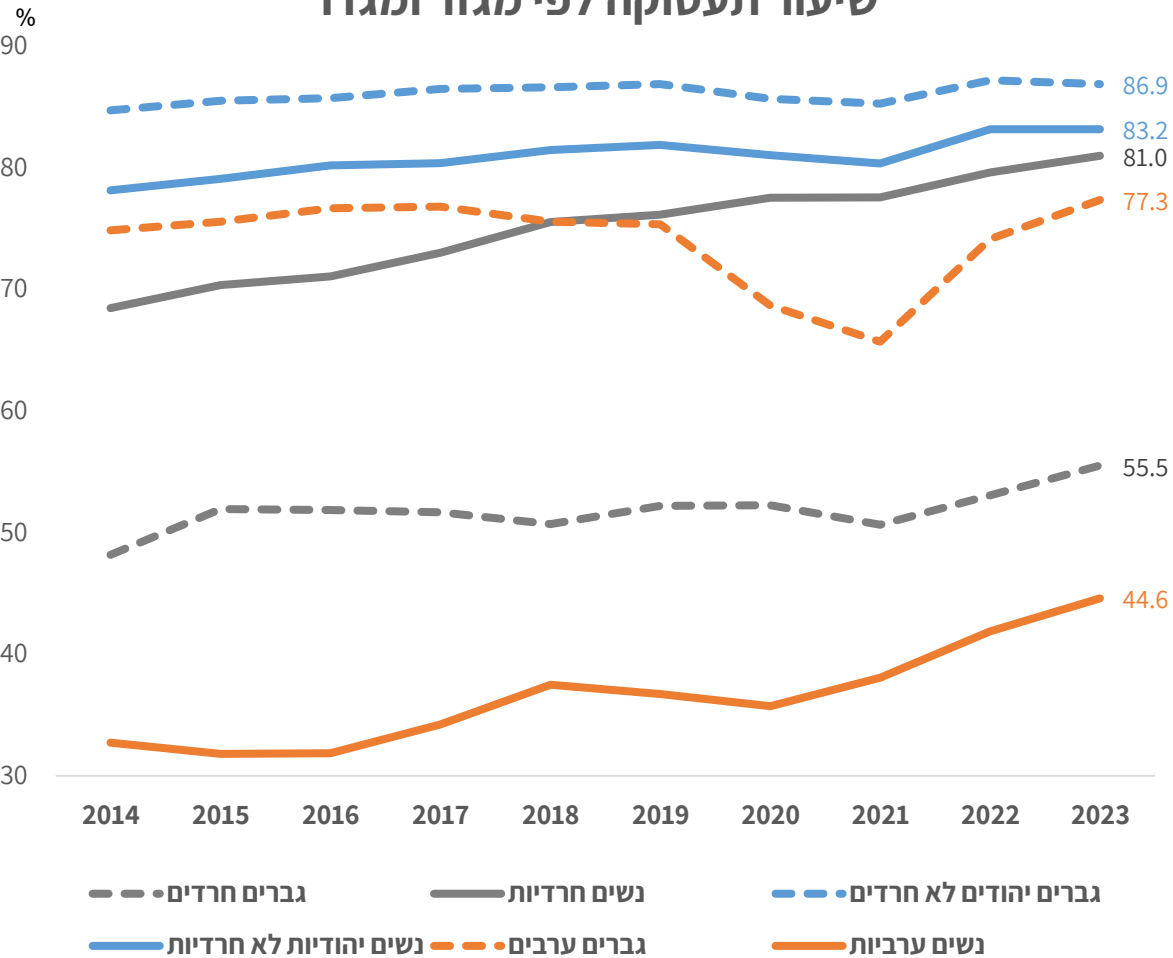
מצב המשק ערב המלחמה

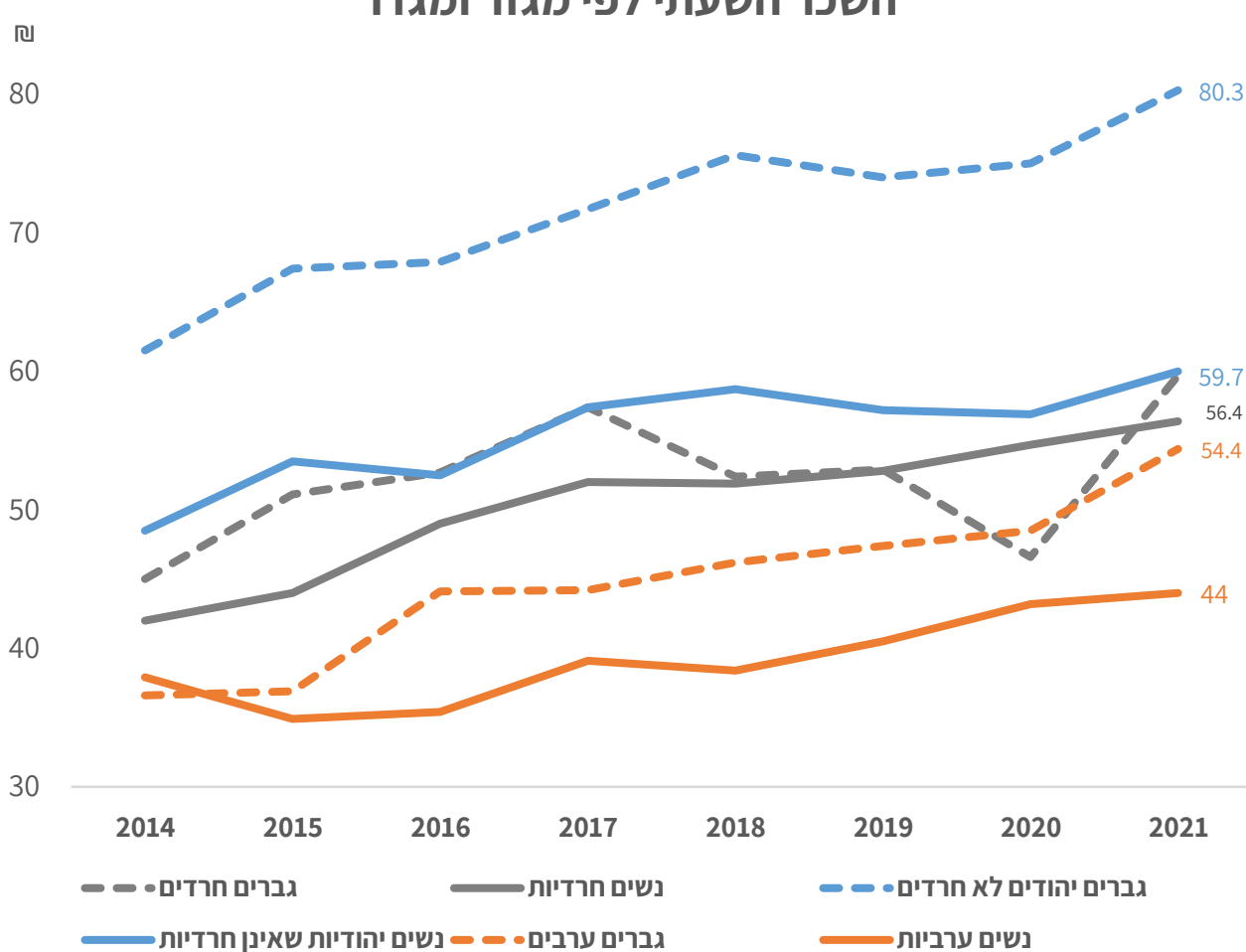

שיעורי התעסוקה של נשים ערביות וגברים חרדים נמוכים. מבין העובדים, ישנם פערי שכר משמעותיים

שיעור תעסוקה לפי מגזר ומגדר

השכר השעתי לפי מגזר ומגדר

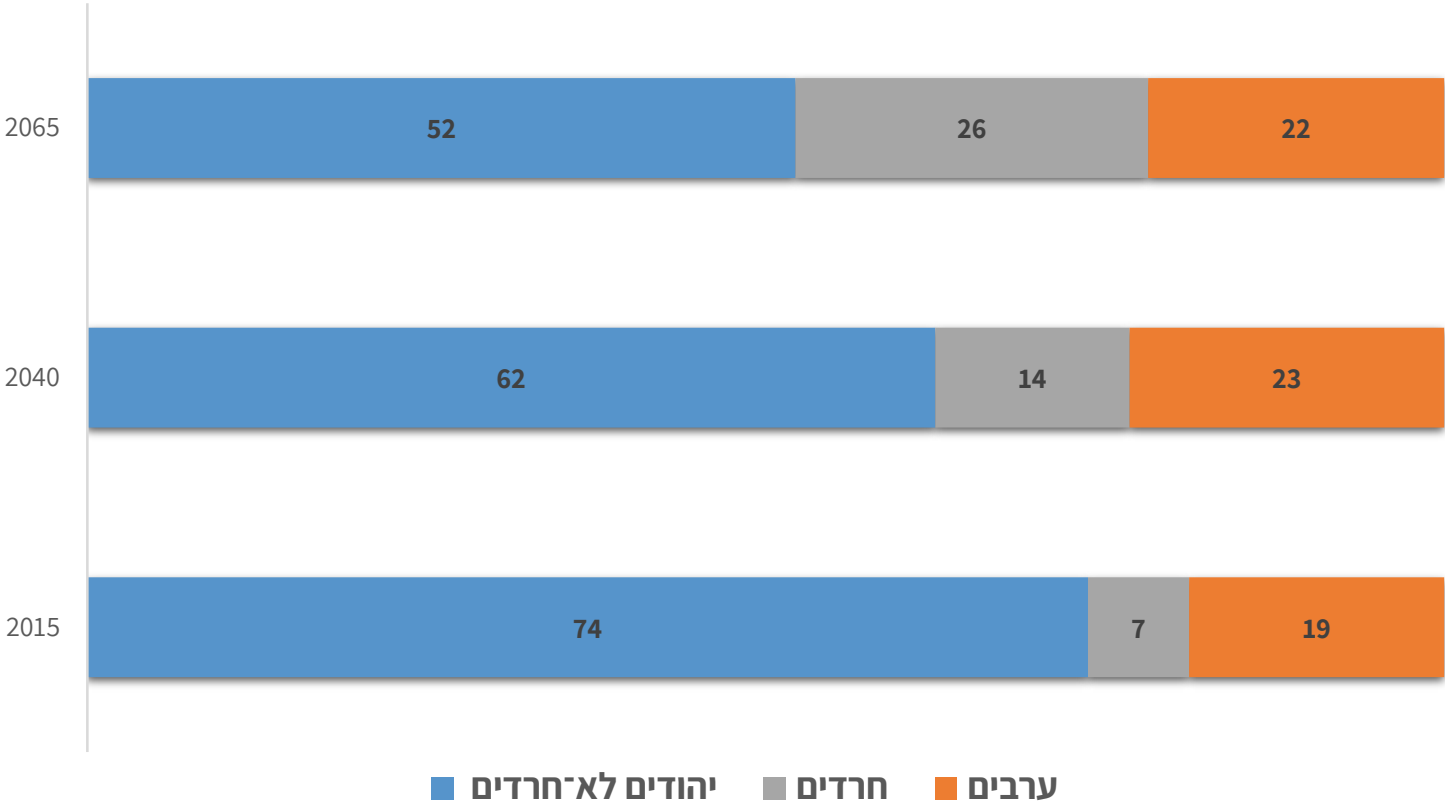
מקור: הלמ"ס ועיבודי בנק ישראל

בעוד שמשקל האוכלוסיה הערבית בישראל צפוי להישאר דומה, משקל האוכלוסיה החרדית צפוי לגדול בצורה ניכרת ולכן ישנה חשיבות משקית גבוהה להשתלבות איכותית שלה בשוק העבודה

משקל המגזרים השונים בגילי העבודה העיקריים

נתונים ל-2015 ותחזית ל-2040 ו-2065

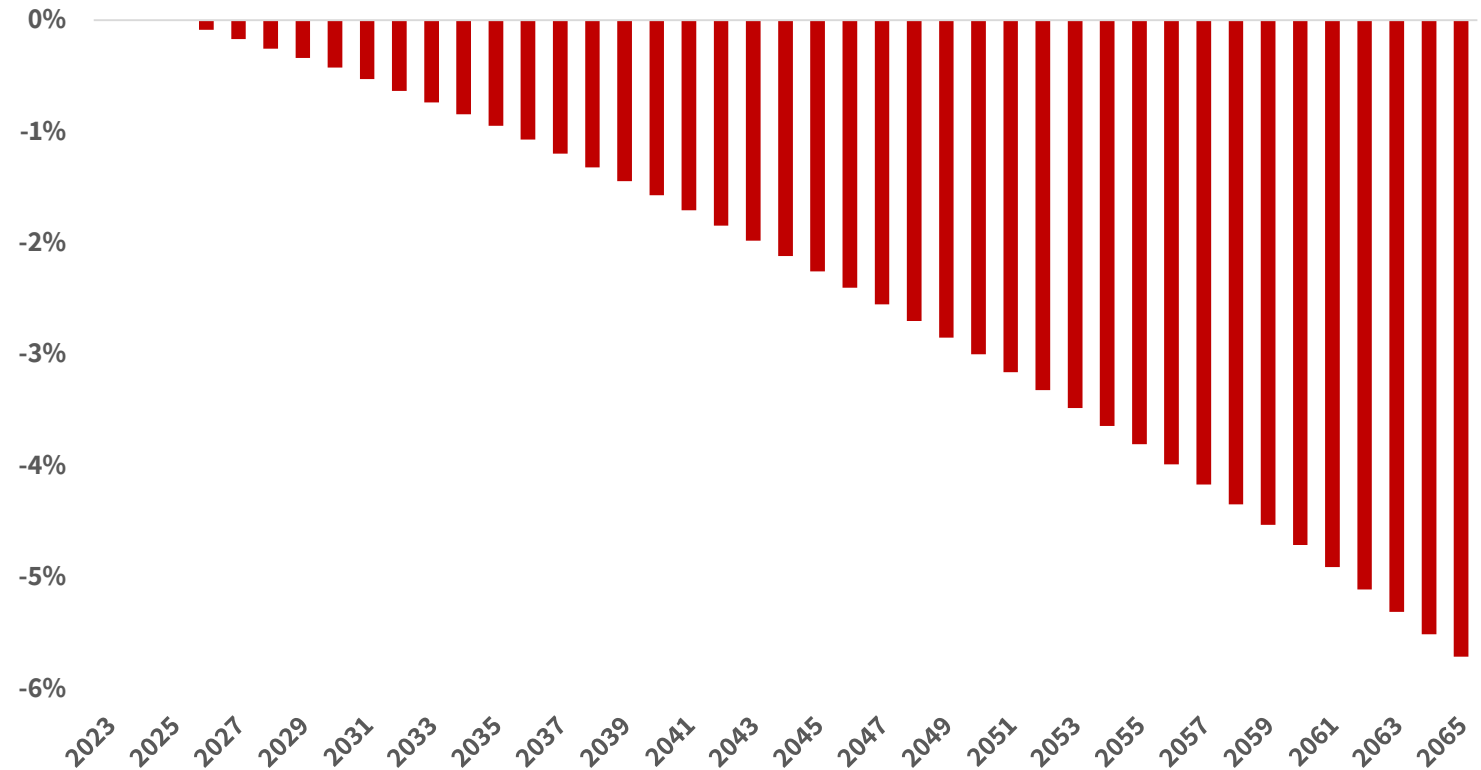

מקור: הלמ"ס ועיבודי בנק ישראל

אובדן התוצר לנפש כתוצאה מאי התכנסות תעסוקת והשכלת גברים חרדים צפוי להגיע לכ-6% ב-2065

הפער באחוזים % ברמת התוצר לנפש בין תרחיש בו שיעור התעסוקה וההשכלה של גברים חרדים מתכנס עד 2065 לזה של גברים יהודים לא חרדים, לבין תרחיש שלא

נוסף על הפגיעה בתוצר, תחת המבנה הדמוגרפי הצפוי, במידה ולא תהיה התכנסות של תעסוקת והשכלת גברים חרדים **סך תשלומי המסים הישירים יצטרכו להיות גדולים בכ-16% כדי לשמור על אותה רמת הוצאה ממשלתית.**

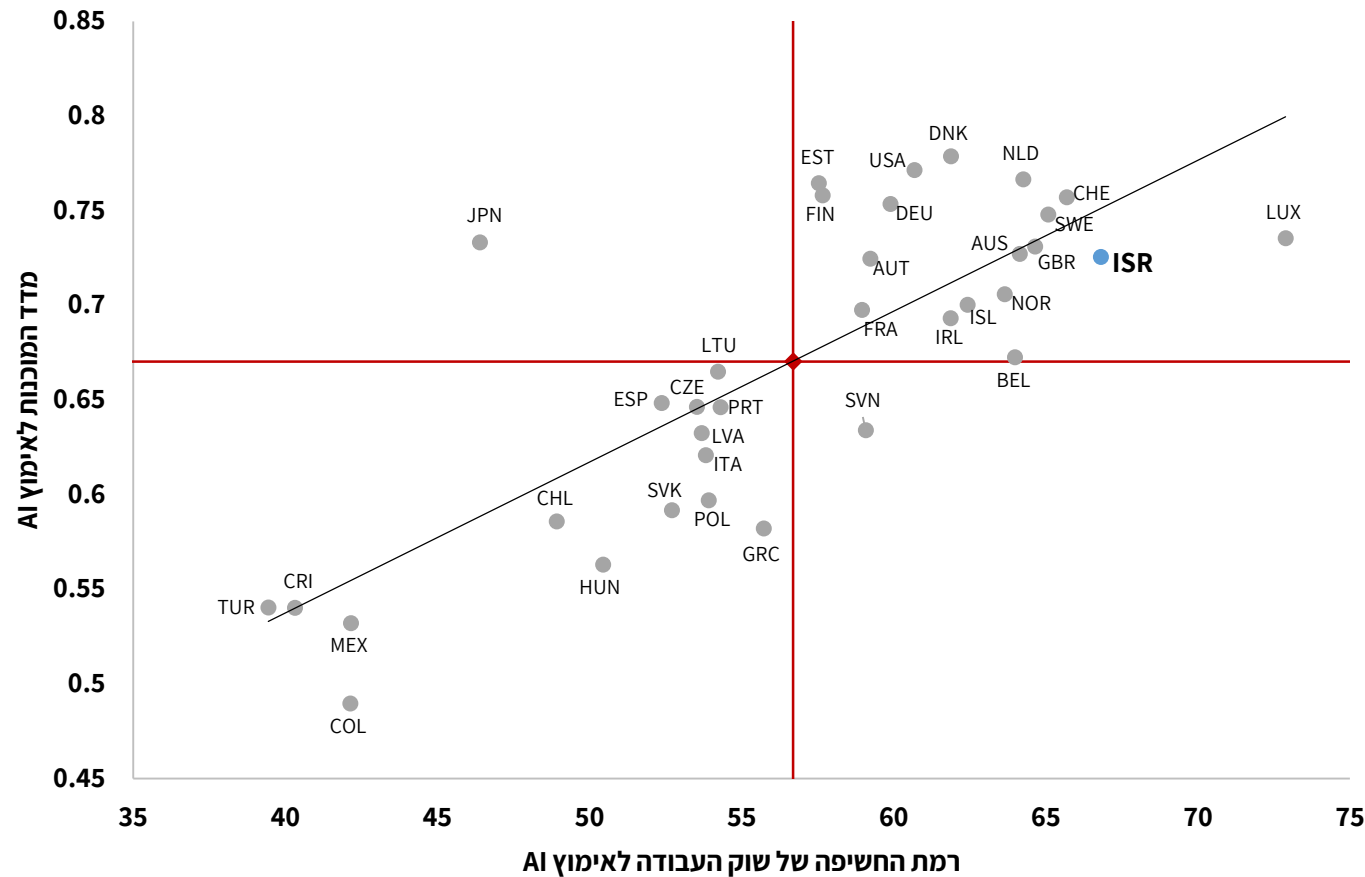
המלחמה חידדה כי נדרשת עלייה בכוח האדם של הצבא, ככל שזו תיפול רק על אלו המשרתים כיום, תהיה לכך עלות כלכלית ניכרת

- בכדי להתמודד עם צורכי הביטחון, מערכת הביטחון מקדמת הצעת חוק להתאמת אורך השירות הביטחוני.
- השירות הסדיר יעלה מ-32 ל-36 חודשים, מספר ימי המילואים יגדל כמעט פי 3 ויימשך עד גיל מאוחר יותר.
- הארכת נטל השירות הצבאי באופן שייפול רק על המשרתים, תפגע בתפוקה המשקית האזרחית:
- העלות המשקית של הצעת החוק למשק האזרחי עומדת על כ-8-11 מיליארדי ₪ בשנה.
- ככל שהגדלת נטל השירות תתחלק על פני מספר משרתים גדול יותר כך תפחת הפגיעה הכלכלית

אתגר נוסף לשוק העבודה העתידי: בינה מלאכותית

רמת החשיפה של המשק ל-AI, אל מול מדד המוכנות של המשק לאימוץ AI

מדינות ה-OECD

מקור: IMF ועיבודי בנק ישראל

- דוח של קרן המטבע מראה כי בהינתן רמת החשיפה הגבוהה של שוק העבודה ל-AI, רמת המוכנות של המשק הישראלי לאימוץ AI אינה גבוהה דיה.
- תנאים חיוניים להגברת המוכנות של המשק ל-AI: תשתיות טכנולוגיות מתקדמות, הון אנושי מיומן, חדשנות ויזמות, ורגולציה בתחום AI.
- אתגר זה מחדד גם הוא את הצורך בשיפור איכות החינוך, והגברת מיומנות הבסיס בקרב כלל האוכלוסייה.

אתגרי הכלכלה הישראלית

המדיניות הפיסקלית

המדיניות המוניטרית

השפעת המלחמה על המשק

מצב המשק ערב המלחמה

תודה!

